

Užívání návykových látek středoškolskými studenty

Ing. Hana Psíková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ing. Hana Psíková**
Osobní číslo: **H11999**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů pro SŠ**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Užívání návykových látek středoškolskými studenty**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti návykových látek.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníků.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KALINA, Karel. Drogy a drogové závislosti 1. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

NOVÁKOVÁ, Dagmar. Metodika protidrogové prevence pro pedagogy. Praha: Národní centrum podpory zdraví, 1995. ISBN 80-707-1012-8.

PRŮCHA, Jan. Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-859-3149-4.

MACEK, Petr. Adolescence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.

NEŠPOR, Karel. Návykové chování a závislost. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.

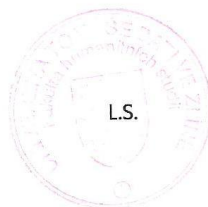
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Machů, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.5.2013

..... Ing. Hana Pisková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

2) Vysoká škola nevydělitelně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku užívání návykových látek středoškolskými studenty. Úvodní teoretická část poskytuje vysvětlení pojmů - droga, toxikomanie, ochranné a rizikové faktory vzniku závislosti. Jsou zde uvedeny charakteristiky nejčastěji užívaných návykových látek studenty (tabák, alkohol, marihuana) a zaměření na prevenci ve škole. Praktická část se zabývá výzkumem užívání drog na náhodně vybraných středních školách okresu Hodonín, vyhodnocením a porovnáváním výsledků dotazníků. Dotazník je rozdělen do dvou částí. První část obsahuje názory studentů na všeobecné otázky, týkající se drog. Druhá část se týká drogové problematiky a prevence ve škole. Výsledky práce ukazují na vzestup v pravidelném užívání návykových látek a potřebu zintenzivnit protidrogovou prevenci na středních školách, kdy zejména informovaností lze snížit počet potenciálních konzumentů. Drogy a prevence zůstanou i nadále diskutovaným problémem středních škol.

Klíčová slova:

droga, student, riziko, primární prevence, drogová závislost, alkohol, tabák, marihuana.

ABSTRACT

The thesis focuses on the issues of drug abuse among secondary school students. The introductory theoretical section provides an explanation of the terms – drugs, drug addiction, and the protective and risk factors for dependence. Characteristics of the most common drugs used by these students (tobacco, alcohol, marijuana), with a focus on prevention in schools, are presented. The practical part deals with research on drug abuse in two randomly selected secondary schools in the district of Hodonín, evaluating and comparing the results of questionnaires. The questionnaire is divided into two parts. The first part contains the students' opinions on general questions concerning drugs. The second part relates to drug problems and prevention in schools. The results of the thesis show a rise in regular drug abuse and the need to intensify drug prevention in schools, especially when awareness can reduce the number of potential users. Drugs and prevention will remain the issue discussed in secondary schools.

Keywords:

drugs, student, risk, primary prevention, drug addiction, alcohol, tobacco, marijuana

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Evě Machů, Ph.D., za její odborné vedení a poskytnutí konzultací.

V neposlední řadě mé poděkování patří také manželovi, bez jehož podpory a pomoci bych nemohla studovat.

Motto

„Mládež, které se všechno odpouští, vám sama neodpustí nic.“

(George Bernard Shaw)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 DROGA.....	14
1.1 Návyková látka	14
1.2 Psychotropní látka.....	14
2 TOXIKOMÁNIE	15
2.1 Závislá osoba	15
2.2 Protektivní faktory vzniku závislosti	17
2.3 Rizikové faktory vzniku závislosti	18
3 NEJČASTĚJI UŽÍVANÉ LÁTKY ADOLESCENTY	19
3.1 Alkohol	19
3.1.1 Účinky alkoholu.....	20
3.1.2 Rizika alkoholu	21
4 TABÁK	22
5 MARIHUANA.....	24
6 PREVENCE	25
6.1 Prevence návykových problémů	25
6.2 Primární prevence	26
6.2.1 Specifická primární prevence	26
6.2.2 Preventivní program školy.....	27
6.2.3 Cíle minimálního preventivního programu středních škol	27
6.2.4 Peer program.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST	29
7 POPIS VÝZKUMU	30
7.1 Cíle výzkumu	30
7.2 Popis výzkumného vzorku.....	31
7.3 Metoda výzkumu	31
8 STRUKTURA VÝBĚROVÉHO SOUBORU.....	33

8.1	Interpretace výsledků dotazníku, vyhodnocení odpovědí podle pohlaví	34
8.2	Interpretace výsledků dotazníku, vyhodnocení odpovědí podle druhu škol	46
8.3	Testování hypotéz	60
8.4	Závěr výzkumného šetření	66
8.4.1	Doporučení pro praxi	70
ZÁVĚR		78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		80
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		77
SEZNAM TABULEK.....		78
SEZNAM GRAFŮ.....		80
SEZNAM PŘÍLOH.....		81

ÚVOD

Drogy jsou součástí naší kultury. Touha mládeže po poznání nevysvětlitelných a nedosažitelných jevů nekončí vědeckým poznáním. Dnešní mládež se snaží objevovat nové a nepoznané. Využívá způsoby, které je vedou do dalších poznávacích a kulturních struktur. Chování uživatelů návykových látek připomíná rituál, který je chápán jako zdroj a současně výsledek lidské odlišnosti, která umožňuje prožívání něčeho, co se nedá snadno popsat slovy.

Droga skrývá překvapení v různých formách a stala se módou mezi mládeží, která se domnívá, že její uživatel je vnímavý a plný energie. Užívání návykových látek je stále rozšířenějším a oblíbenějším prostředkem relaxace a způsobu životního stylu dnešních studentů. Mnozí se na drogy obrací jako na nejlepšího přítele, jiní mají přístup k droze pouze konzumní. Když onemocníme a použijeme k léčbě panadol, už se setkáváme s drogou tzv. „legální“. Pokud ji užíváme podle předepsaných informací pro použití, zmírňuje bolest a výsledek je pozitivní. Naopak alkohol a tabákové výrobky jsou sice „legální“, ale nebezpečné, kdy z návykových látek se postupným užíváním stávají látky závislé. Důvod k užívání se může lišit od toho, co užití návykových látek skutečně přinese. Marihuana patří mezi tzv. „měkké drogy“ a ve spojení s mládeží je pro ně tajemná, uctívaná, oslavovaná, ale také zatracovaná.

Ve společnosti se ujalo rozlišení drog podle síly účinku na „tvrdé“ a „měkké“, ale účinek na organismus je individuální (i „lehká“ droga může organismus vážně poškodit) a z tohoto důvodu je důležitý také společenský dopad jednotlivých návykových látek na uživatele.

Proti mediálním kampaním protidrogových organizací vystupují mediální kampaně výrobců alkoholu, cigaret. O vlivu reklamy v případě marihuany nelze uvažovat, i když na vytváření obecného povědomí významnou měrou mají vliv mediální osobnosti a filmy s drogovou problematikou.

Dnešní středoškolská mládež určitě nekouří, aby si přivodila rakovinu plic, nepije alkohol, aby si zajistila cirhózu jater, nebo konzumace kávy není za účelem zvýšení krevního tlaku. Dokonce tzv. „měkké“ drogy nekonzumuje za účelem degradace osobnosti. Hlavním motivem pro užívání návykových látek u studentů jsou zřejmě pozitivní emoce spojené s účinkem požití látky. Především s vysokou dostupností drog a jejich vychvalováním studenty, se řada škol dostává do nezáviděníhodné situace. Stále častěji se vyskytují

situace, kdy má student problémy s návykovými látkami. Tyto podmínky zhoršují prospěch studentů, směřují ke kázeňským problémům, a navíc ohrožují spolužáky. Ředitel by měl znát skutečné okolnosti na své škole a zajímat se o tento problém. Zmapovat skutečnou situaci může například anonymní dotazník, který jsem si zvolila ve svém výzkumu, kdy se zapojili studenti 3. ročníků SŠ.

V této Bc jsem se zaměřila zejména na nepřehlédnutelné drogy - tabák, alkohol, marihuanu, které patří mezi nebezpečné drogy, užívané středoškolskou mládeží. Měla by být prováděna forma prevence, protože v dnešní moderní době plné stresu je pravděpodobné, že se bude nárůst závislostí zvyšovat a také rozšiřovat.

Motivací pro výběr tématu mé absolventské práce bylo přijetí syna na gymnázium, kdy jsem se rozhodla zjistit, jaké mají dnešní studenti středních škol znalosti a zkušenosti v oblasti návykových látek a zda je dostatečná prevence ve škole.

Bakalářská práce je strukturovaná na teoretickou a praktickou část. Teoretická část vymezuje pojmy dotýkající se problematiky návykových látek a praktická část obsahuje průběh šetření a interpretaci výsledků výzkumu, provedeném formou dotazníku mezi studenty 3. ročníků vybraných středních škol okresu Hodonín. Celkový počet 118 dotazovaných byl rozdělen podle pohlaví na chlapce a dívky (vyhodnocení pomocí tabulek) a podle typů škol (vyhodnocení pomocí grafů). Stanovené hypotézy jsem ověřovala pomocí testu dobré shody $\chi^2 - \text{kvadrát}$. Analýza získaných dat směřuje k nutnosti zintenzivnění primární protidrogové prevence na středních školách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DROGA

V polovině minulého století se drogy staly součástí naší kultury. Informace se rozšířily prostřednictvím hudby, masmédií a vlivem internetu pronikly do všech koutů společnosti. Název droga je odvozen z anglického slova *drug* (léky všeho duhu). Jedná se o omamnou nebo psychotropní látku, která je návyková. Mění psychický stav mládeže a má schopnost vyvolat závislost. (*Drogy: otázky a odpovědi, 2007*)

Středoškolští studenti se domnívají, že drogy jsou pro ně řešením, ale nakonec se z drog stane problém. Období adolescence je považováno za jednu z nejohroženějších skupin, protože lze předpokládat, že většina studentů má zkušenosti s drogami. Studenti berou drogy, protože chtějí ve svém životě něco změnit bez ohledu na společenské dopady jednotlivých návykových látek jak na samotného uživatele, tak i na jeho okolí. (Končecová, 2005)

1.1 Návyková látka

Návykové látky je označení pro řadu látek, které jsou schopny ovlivňovat u mládeže vnímání, chování. Užívání návykových látek není v České republice trestné = protizákonné = ilegální. Návykové látky lze dělit podle vzniku, stupně společenské nebezpečnosti, působení a složení. (Zábranský, 2003)

1.2 Psychotropní látka

Jako psychotropní látka je označována taková látka, která působí na psychiku člověka, ovlivňuje jeho smyslové vnímání a prožívání okolí i sebe sama. Marihuana, včetně alkoholu a nikotinu vyvolává v oblasti psychiky některé kladné pocity (pohodu, zvýšené sebevědomí, svobodu). (<http://www.ostrovzl.cz/prevence/uzivani-navykovych-latek/>)

2 TOXIKOMÁNIE

Toxikománie (drogová závislost) je stav duševní i tělesné závislosti na drogách užívaných trvale a dlouhodobě se škodlivými důsledky jak pro jedince (toxikomana = uživatele návykových látek), tak pro společnost. Závislost se vytváří na jednu drogu *monotoxikomanie*, (např. na alkohol) nebo na několik drog *polytoxikomanie* (např. na alkohol a sedativa). U polytoxikomanie je tendence pokračování a zvyšování dávky. Pokud se přeruší příjem látky, objeví se abstinenční příznaky, které opětovným užitím návykové látky mizí. (Nešpor, Provazníková, 2007) Drogová závislost nepříznivě ovlivňuje toxikomana psychicky tzn., že směřuje k poruchám psychickým, intelektuálních schopností, společenských vztahů a také má vliv na jeho tělesné poškození jako je nezdravé zhubnutí, poškození jater, oběhového systému, ztráta svalové hmoty. (Plocová, 2009) Závislost u studenta by se dala přirovnat k začarovanému kruhu, z kterého neví jak vyjít ven. Každý den si dává nová předsevzetí: „Už se nesmí stát, abych opět bral marihuanu, nikdy to nedovolím“. Opak je pravdou. Následné ráno zjišťuje, že už je to tady znovu, zase ta slova: „Už se drogy nikdy nedotknu!“ Dennodenně se ptá: „Proč zase?“ Tuší, že má nějaký závažný problém, kterého se bojí, ale nechce si připustit, že ho neumí vyřešit. „Zvládnou to sám,“ říká si, ale znovu a znovu poznává, že to zase nezvládl. „Nemám pevnou vůli,“ mnohdy opakuje student. Netuší, že problém, s kterým bojuje, není už jenom otázkou pevné vůle, ale potřebuje pomoc těch, kteří mají zkušenosti. (Nešpor, 2007)

Mezi pojmy závislosti patří *průchozí drogy* - zejména u středoškoláků (nejčastěji alkohol a tabák). *Adiktologie* - věda, zabývající se etiologií (příčinou), prevencí, léčbou a výzkumem závislostí. *Úsus* (konzumace). *Abúsus* (nadměrné užívání) - nemusí vést nutně k rozvoji závislosti. (Nešpor, 2007)

2.1 Závislá osoba

Osoba, která je závislá, se lidově nazývá *závislák*. Osoba závislá na drogách je *narkoman*. Osoba užívající tabák, která je závislá na nikotinu v cigaretách je označována jako *kuřák*. Osoba závislá na pití alkoholických nápojů je uváděna jako *alkoholik*. (Kolektiv, autorů, 2012)

Dnešní mládež, která je závislá na návykových látkách, využívá v nebezpečných situacích stále častěji metody „semafor“. Metoda, která spočívá v tom, že v nebezpečné situaci si uživatelé návykových látek představují barvy světla semaforu, vznikla na doporučení odborníků, zabývajících se prevencí. Při svítícím červeném světle doporučují preventisté zablokovat automatické jednání. Při oranžovém porovnat možnosti a zvolit nejvhodnější a při zeleném uskutečnit vybranou možnost a svoji volbu zpětně vyhodnotit. (Nešpor, Provazníková, 2007)

Psychickou závislostí nazýváme duševní stav vzniklý užíváním drogy, který se projevuje přáním drogu opět užít. Psychická závislost na droze je často závislostí na některé okolnosti, které požívání drogy provázejí (společnost, doba, prostředí, forma drogy nebo návod spojený s jejím užitím). Teoreticky, je-li přerušeno podávání drogy, neměly by se dostavovat žádné tělesné odvykací příznaky, není třeba zvyšovat dávky. (Nešpor, Pernicová, 1999)

Pokud se droga užívá zpravidla dlouhodobě a ve vyšších dávkách, může si tělo vytvořit závislost na jejím dodání do těla, to znamená, že organismus zahrne tuto drogu do své látkové výměny. (Nešpor, Provazníková, 2007) Odvykací příznaky, které nastanou při přerušení dodání drogy, směřují závislého uživatele k pokusu získat drogu za každou cenu. (<http://www.ostrovzl.cz/prevence/zavislost/>)

Fyziologická závislost (přirozená, normální závislost) je stav, kdy mládež je podmíněna okolností nebo situací, kterou se domnívá, že potřebuje ke své existenci. (Presl, 1995)

Patologická závislost (chorobná, nezdravá závislost) představuje nekontrolované nutkání opakovat své chování bez ohledu na jeho dlouhodobé důsledky. (Presl, 1995) Mezinárodní klasifikace nemocí říká, že při závislosti má pro jedince užívání nějaké látky, nebo pokračování v rizikovém chování přednost před jiným jednáním, kterého si dříve cenil více, tj. před různými zájmy, koníčky, mezilidskými vztahy, prací. Touhu chovat se rizikově, tedy užívat návykovou látku, si jedinec uvědomuje, i když si ji nemusí přiznávat a snaží se často své chování kontrolovat nebo zastavit. Tato snaha bývá mnohdy neúspěšná. (Dupal, 2004)

2.2 Protektivní faktory vzniku závislosti

Protektivní (ochranné) faktory jsou vlastnosti jedince nebo jeho okolí, které snižují pravděpodobnost výskytu projevů rizikového chování např. experimentování s návykovými látkami nebo jejich užívání. (Kalina, 2003)

Ochranné faktory a jejich úrovně:

- **Student** - mezi ochranné faktory patří zdravé sebevědomí, dobrý zdravotní stav, schopnost zvládat stresové situace.
- **Rodina** - vzájemná citová vazba rodič – dítě, prostor pro zájmy, možnost otevřené komunikace, jasné postoje ve vztahu k rizikovému chování např. k návykovým látkám.
- **Škola** - určení pravidel týkající se projevů rizikového chování např. ve vztahu k návykovým látkám, která jsou zakotvená ve školním řádu, aktivní zapojení žáků do aktivit školy, optimální atmosféra ve škole, efektivní Minimální preventivní program, primární prevence.
- **Vrstevníci** - nesouhlas s rizikovým chováním, např. protidrogové postoje vrstevnícké skupiny.
- **Společnost** - stabilní ekonomická situace, dostatek příležitostí k uplatnění při studiu, stanovení norem a hodnot ve vztahu k projevům rizikového chování, vyvážený přístup společnosti k protidrogové politice, aktivní zapojení mládeže do prevence. (Nešpor, Csémy, 2003)

2.3 Rizikové faktory vzniku závislosti

Rizikové faktory jsou vlastnosti jedince nebo jeho okolí, které zvyšují pravděpodobnost výskytu projevů rizikového chování např. experimentování s návykovými látkami nebo jejich užívání. (Kalina, 2003)

Rizikové faktory a jejich úrovně:

- **Student** - mezi rizikové faktory patří poruchy chování, handicap, chronická traumatizace, pro-drogové postoje, chybné vnímání škodlivosti rizikového chování (např. škodlivosti drog, efekt drogy), raný začátek experimentování s návykovými látkami, zvědavost.
- **Rodina** – pro - rizikové chování v rodině (např. pro - drogové postoje), užívání drog rodiči nebo sourozenci a jejich rizikové chování.
- **Škola** - neefektivní program primární prevence, nejasná pravidla rizikového chování (např. návykových látek), aktivity zaměřené na výkon a konkurenci žáků.
- **Vrstevníci** - extrémní postavení ve skupině, užívání drog vrstevníky, pro - rizikové chování vrstevnické skupiny a její vazby.
- **Společnost** - snadný přístup mládeže ke všem formám rizikového chování k drogám (včetně alkoholu, tabáku, marihuany), aktivní nabídka návykových látek, pro-rizikové normy a hodnoty chování ve společnosti. ((Nešpor, Csémy, 2003)

3 NEJČASTĚJI UŽÍVANÉ NÁVYKOVÉ LÁTKY ADOLESCENTY

Tabák, alkohol a marihuana patří mezi nejčastěji užívané návykové látky středoškolskými studenty. Adolescenti napodobují určité vzory dospělých, a proto se u nich kouření a pití alkoholu může stát odrazovým můstkem pro užívání tvrdých drog. (Macek, 2003) Je znamenán vzestup experimentální a rekreační konzumace konopných látek mezi studenty, kteří vyhledávají nové zážitky, jsou zvědaví a rádi hodně riskují. Mladí lidé nevnímají zpočátku užívání drog jako svůj problém. Drogy si vychutnávají a jsou přesvědčeni, že mají vše pod kontrolou. Pravidelní uživatelé návykových látek mívají problémy s pamětí, myšlením, učením, pozorností. (Končerková, 2005)

3.1 Alkohol

Alkohol, společensky akceptovaná droga, patří do skupiny tlumivých látek, která je součástí našeho způsobu života, kultury i ekonomiky.

U dnešní mládeže se nejvíce preferuje pivo, vodka, víno, tequila, whisky, gin, slivovice. Mezi oblíbené patří destiláty s vysokým obsahem alkoholu = absint, alpský rum a vysokým obsahem cukru (různé likéry). Intoxikujícím prvkem v pivu, vínu, lihovinách je chemická látka ethylalkohol (ethanol). Náš právní řád za alkoholické nápoje považuje lihoviny, destiláty, víno, pivo a jiné nápoje, které obsahují více než 0,5 objemového procenta alkoholu. Obsah alkoholu v nápojích se může diametrálně lišit. V České republice se obsah alkoholu v nápoji měří jako počet obsažených gramů etanolu (čistého alkoholu). (Csémy, 2005)

Mladí lidé se legislativě neradi podvolují. Hodně středoškoláků se nechá zlákat k porušování zákazu pití. Považují pití za hrdinství a tímto triviálním způsobem dokazují svoji jedinečnost, výlučnost a hlavně dospělost. Dochází u nich k rychlé fyzické a psychické závislosti. Pokud není dostatečná prevence, není pro ně cílem rozumná konzumace nápojů, ale snaha dokázat, že snesou velké množství a dosáhnou totální opilosti co nejdříve. Mnozí nepijí proto, aby si pochutnali na různé chuti např. kvalitních vín, ale proto, aby nemuseli řešit problémy. Nedostatek finančních prostředků bývá příčinou nákupu alkoholu podezřelého původu. Studenti se sami musí rozhodnout svým přístupem, zda bude alkohol jejich život v dospělosti obohacovat, nebo jim škodit. Zde záleží na

jejich odpovědnosti, pevné vůli. Vliv působení alkoholických produktů testuje a utváří osobnost, kdy si každý může ověřit svoji volní stránku.

Pokud by středoškolská mládež měla rozumně konzumovat alkoholické nápoje, je důležité se zaměřit v oblasti prevence na základní poznatky o alkoholických produktech, předat informace o jejich působení na lidský organismus, seznámit s metodologií optimálního přístupu ke konzumaci a s poznatky jak se bránit návyku a závislosti. Varovat dnešní mládež před riziky nadměrné konzumace a zneužívání alkoholu. Důležitá je výchova, která by formovala přístup a vztah mládeže (např. odmítnutí nabízeného nápoje kamarády). (Budínský, 2008)

3.1.1 Účinky alkoholu

Alkohol působí jako droga s protichůdnými účinky. Vyvolává pocity přátelství, které se snadno můžou změnit v agresivitu a zuřivost. Odstraňuje zábrany. Po jeho požití může dojít k otravě, úrazům, dopravní nehodě i trestné činnosti. (Plocová, 2005) Pro mládež je nebezpečný, protože působí více na jejich myšlení a vnímání a nadměrné užívání alkoholu vyvolává závislost na alkoholu (nezvratná ztráta schopnosti kontrolovaného pití). Může docházet i k akutní intoxikaci.

Stadia intoxikace:

- *excitační* (neklid)
- *hypnotické* (částečný útlum centrální nervové soustavy)
- *narkotické* (ztráta vnímání)
- *asfytické* (křeče) (Kalina, 2003)

3.1.2 Rizika alkoholu

U mládeže dochází k otravě i po menších dávkách alkoholu a závislost na něm se v dospívání rozvíjí velmi rychle. Zkušenost s alkoholem u mladých lidí zvyšuje riziko pozdějších problémů s ilegálními drogami. Užívání alkoholu může mít špatný vliv také na soustředění, na učení žáků a jejich prospěch ve škole a později schopnost úspěšně pracovat. Alkohol poškozuje rozvoj celého organismu (jednotlivé orgány, duševní vývoj a celkový růst). Kdo je závislý na alkoholu, velmi často ztratí své kamarády a může onemocnět (např. jaterní onemocnění, zvýšení krevního tlaku, onemocnění zažívacího a trávicího traktu, psychické). (Lorencová, 2010/2011)

Nebezpečí alkoholu u mládeže je všeobecně podceňováno, a to pravděpodobně z toho důvodu, že nepůsobí okamžité poruchy chování a zničení osobnosti, jak je to tomu u jiných drog. Trvalejší zdravotní následky se projeví obvykle v pozdějším věku, zejména v oblasti rozumu a schopnosti myšlení, poruch chování. Nebezpečí spočívá v tom, že je alkohol všude, je legální, snadno dostupný, je téměř vždy součástí oslav. Dnešní mládež by si měla uvědomit, že konzumace alkoholu by měla provázet slavnostní příležitosti, být oslavou štěstí, pohody a mít na paměti, že: „*Alkohol z nikoho dospělého neudělá*“.

(Nešpor, Csémy, 2003)

4 TABÁK

Kouření je zvláštní druh toxikomanie, který škodlivě působí na zdraví kuřáků i nekuřáků bezprostředně vystavených účinkům kouření.

Tabák pochází z usušených listů rostliny rodu *Nicotiana*. Nejčastěji kultivovaný druh je *Nicotiana tabacum*, která má svou původní vlast v Americe.

Tabák - návykovou látkou v tabáku je nikotin (alkaloid hořké chuti, silné toxicity), který lze zařadit do látek stimulačních. Tabák obsahuje i další škodliviny jako dehty nebo oxid uhelnatý. Lidé kouřili vždy, ale záleží v jaké míře, protože dnes spotřeba tabáku neustále roste. Tabák je spotřební produkt a cigareta je nazývána dnešní mládeží jako osud moderní doby. Kouřit může být příjemné, ale dnešní mládež si neuvědomuje, jak negativně může tabák působit v jejich organismu. Intoxikace tabákem je fyziologická i psychologická. Kouření se stalo pro dnešní středoškoláky určitým zdrojem potěšení a záleží jen na nich, jestli pravidelným užíváním tabáku, se stanou jeho otroky. (Ganeri, 2001)

Závislost začíná závislostí psychosociální (kombinace psychické = naučená potřeba určité činnosti v určité situaci a sociální závislosti (ve společnosti), kdy po určité době vzniká i fyzická závislost (závislost na nikotinu). (Kalina, 2003)

Z důvodu, že kouření je psychologický návyk, výrobky, které nahrazují nikotin, nemohou působit na tento mentální návyk. Pokud se vytváří hypnoticky změna postoje, probíhají ve fyziologickém chování účinné změny. U středoškoláků může návyk kouřit někdy souviset s traumatem. Mnozí kouří, protože kouří všichni z party. Myslí si, že se stali dospělými, když umějí kouřit. Dnešní středoškoláci musí pochopit, jak je důležité přestat kouřit, z důvodu, že získají více svobody, času a také peněz. Volba je na každém ze studentů a klíčem k úspěchu je pustit se vždy jen do jednoho problému (např. cigaret) a umět se postavit k němu čelem. Možnost výběru dává smysl životu. Je zřejmě snazší přestat kouřit ve skupině než sám, protože se studenti vzájemně podporují a společně dříve dosáhnou úspěchu.

Kdo chce přestat kouřit, nemůže si dovolit improvizovat.

Student, který studuje střední školu - tabák oslabuje jeho paměť, vůli, schopnost soustředit se. Comby radí studentům - během zkouškového období - nekuřte! V současné době platí zákaz kouření ve všech prostorách škol. (Comby, 2007)

Středoškoláci by si mohli provést bilanci cigaret, které za den vykouří. Vyčlenit, kolik cigaret vykouří, protože jim poskytnou potěšení a kolik jen ze zvyku. Po určité době

mnozí zjistí, že klesá potěšení z kouření a roste *závislost*. Kouřit není přirozené. Přestat kouřit je větší volba. Může pomoci správná metoda, ale nemůžeme dnešní studenty nutit. Musí chtít sami s tímto zlozvykem přestat a vyvinout větší úsilí na rovinách: mentální, fyzické a citové. Při odvykání si lze zvolit různé formy: autosugesce (opakování informací - „Přestanu kouřit“), hydroterapie, aurikuloterapie (ušní akupunktura), speciální detoxikační dieta (odstranění toxické látky). (Končeková, 2005)

Reklama na tabákové výrobky, která byla do nedávné doby všudypřítomná, tak působila na mladé lidi mylnou představou a iluzí o neškodlivosti kouření. Mladí lidé by neměli reagovat na reklamy, které kouření podporují.

Nejdůležitější je uvědomit si, jaká je motivace k tomu, přestat kouřit (např. zdraví, sport).

UPŘÍMNÉ ODHOLÁNÍ + POSTUP = ÚSPĚCH (Králíková, Kozák, 1997)

Kouření není izolovaný jev a často se pojí s alkoholem a kofeinem, kdy vytvářejí kruh, ve kterém se prvky navzájem podporují. Tento kruh vzniká podporován psychickou pohodou a končí depresemi. Kuřáci podle dostupných výzkumů pijí větší množství alkoholu a kávy než nekuřáci. (Comby, 2007) První cigarety vykouřené mládeží bývají spíše symbolické, potom pokračují ze zvyku nebo z potřeby, kdy opakované kouření způsobuje nedostatek vitamínu B a C. Vitamín B posiluje nervový systém poškozený nikotinem a vitamin C urychlí vylučování tabákových zplodin a právě proto jsou tyto vitamíny pro tělo velmi potřebné.

Tabák zanáší plíce, snižuje ostrost zraku, zvyšuje nervozitu, brání trávení potravy, zbarvuje žlutě zuby a nehty, stojí hodně peněz, dráždí hrdlo, způsobuje arteriosklerózu.

Pozitivní postoj studentů k nekuřáctví a motiv proč s kouřením skoncovat jsou zásadní a ovlivňují úspěšnost rozhodnutí nekouřit. (Králíková, Kozák, 1997)

Neexistuje žádný zázračný recept, který by umožnil, aby mladí lidé přestali kouřit, protože si musí uvědomit, že začít kouřit byl jejich omyl, kdy opět zase oni tento omyl mohou jako jediní napravit. (Končeková, 2005)

5 MARIHUANA

Marihuana je nejčastější „měkká“ droga, patřící mezi kanabinoidy. Představuje název pro sušené květenství a horní lístky z rostliny konopí. Konopí je jednoletá rostlina, pěstuje se pouze ze semen. Obsahuje účinnou látku THC (delta - 9 - tetrahydrokanabinol = hlavní psychoaktivní složka cannibasové pryskyřice a zároveň nositel halucinogenních účinků). Vysušená tráva má dlouhodobě stabilizovanou jakost, jemnou chuť a hoří rovnoměrně. (Miovský, 2008)

Marihuana ve spojení s mládeží dostává jméno droga. Obyčejně se míchá s tabákem a balí do jointů, může se kouřit ve fajfce nebo vodní dýmce. Studenti se domnívají že, odměnou pro uživatele je euforie, uvolnění, změněné vnímání. (Kalina, 2003)

Tato rostlina je pro středoškoláky tajemná, uctívaná, oslavovaná i zatracovaná. Jde o odrůdu konopí seté indické (*Cannabis sativa* L.), které je s pojmem marihuana spojováno. Původ slova Cannibas je z latinského slova *canna* = rákos nebo třtina a *sativa* = pěstovaná. Cannabis ovlivňuje kulturní vývoj člověka a člověk působí na biologický vývoj rostliny a to zejména plánovanými nebo náhodnými zásahy se podařily získat odrůdy konopí, které mají různé fyziologické i morfologické rozdíly. (Nožina, 1997)

Konopí je považováno za ilegální drogu, ale zároveň vycházejí podrobné návody, jak konopí pěstovat a jak z něj připravovat drogy. Bylo cíleně vyšlechtěno pro vysoký obsah omamných látek. Pěstování konopí jako omamné látky je v našem státním zřízení trestné. Převládá názor, že konopí je tzv. „startovací drogou“ brání tvrdých drog, kdy může studenty nasměrovat do společnosti, kde jsou tvrdé drogy na denním pořádku. (Vaníček, 2000) Konopí je droga, která způsobuje rizika zejména u mládeže z důvodu horší sebekontroly a podání „jointa“ kamarádovi je může nasměrovat i před soud. Zodpovědnost a rozhodnutí je v rukách každého studenta. Společnost může pomáhat informacemi, zákony, aby rozhodnutí pro mládež byla na dobré cestě a jednou z nejlepších. (Lorencová, 2010/2011)

Vzestup v pravidelném užívání konopných látek je zejména u mládeže, která považuje konopné psychotropní látky za tzv. „generační obdobu alkoholu“. (Kalina, 2003)

6 PREVENCE

Protidrogová prevence je úzce specializovanou oblastí, zabývající se zejména prevencí návykových, škodlivých látek s cílem co nejvíce omezit škody způsobené těmito látkami. (Nováková, 1995)

Prevence šíření uživatelského chování (primární prevence) si klade za cíl omezení zdravotně škodlivých jevů u mládeže. Odlišuje „měkké“ a „tvrdé“ drogy s ohledem na míru zdravotní škodlivosti. Příkladem měkkých drog je např. káva, tabákové výrobky, alkohol, ale i marihuana a hašiš. Drogy tvrdé se vyznačují vznikem vysoké závislosti, např. pervitin, kokain, LSD, extáze. Měřítkem úspěšnosti prevence je snižování počtu uživatelů drog. Zastánci „společnosti bez drog“ mnohdy opomíjejí prevenci a propagují výhradně represí (potlačování) jakýchkoliv drog, které patří mezi globální problém 21. století. (Kubátová, 2004)

6.1 Prevence návykových problémů

Jedná se zejména o snižování nabídky a poptávky.

- *primární* (všeobecná a selektivní) - aktivity směřující k tomu, aby drogový problém vůbec nevznikl.
- *sekundární* – včasné vyhledání problému a jeho léčba
- *terciální* – snižování negativních důsledků užívání drog (Kalina, 2003)

Těžištěm preventivního programu by měla být myšlenka, že mladí lidé tohoto věku se brzy stanou dospělými občany. Jejich primární zájem se často soustřeďuje na osobní identitu, finanční nezávislost, prohlubování vztahů, osamostatňování se od rodiny a sebeovládání. (Nešpor, Provazníková, 1997)

V této bakalářské práci jsou zahrnuty pouze některé preventivní programy zaměřené na prevenci užívání návykových látek ve škole.

6.2 Primární prevence

Primární prevence by měla podporovat mládež v hledání její vlastní identity. Mezi nejčastější faktory nadměrného užívání návykových látek patří zvědavost, prožitky z nudy, nízké sebehodnocení. Primární programy by měly korigovat nedostatky a nabízet jinou alternativu mládeži, která již návykové látky užívá. Redukuje poptávku po drogách. Cílem je, aby k faktickému konzumu u potenciálních konzumentů vůbec nedošlo. Je to nejdůležitější oblast prevence. Podporuje bezdrogové, bezpečné chování skupin, jedinců. Předávání informací probíhá formou přednášek, besed a osvěty. (Nožina, 1997)

V primární prevenci jde především o tři roviny působení, jejichž kombinace je pro výsledný efekt žádoucí.

- Podat základní a objektivní informace o druzích drog, jejich účinku, původu, rozšíření, vzniku závislosti, aktuální situaci ve škole. Informovat studenty, kam směřuje drogová závislost, včetně společenských dopadů.
- Seznámit se strategiemi a technikami, jak žít ve společnosti ohrožené drogou a přitom se jí vyhnout. Možnost tyto strategie nacvičit. Čím lépe propracované jsou techniky chování, tím hlubší mohou mít na studenty vliv ve smyslu změny životního stylu.
- Nabídnout různé varianty, jak překonat obtížné situace. (Průcha, 2012)

6.2.1 Specifická primární prevence

Specifická primární prevence je zaměřená na konkrétní rizikovou oblast, například předcházení prvnímu setkání studentů s drogami. Lze ji charakterizovat jako plánovité a komplexní posilování zdravého životního stylu s cílem minimalizovat výskyt a důsledky sociálně patologických jevů. Důraz je kladen zejména na informovanost studentů, řešení jejich problémů bez pomoci návykových látek. (Průcha, 1998)

6.2.2 Preventivní program školy

Na středních školách se realizuje prevence na primární úrovni. Důraz je kladen především na soustavnou výchovnou práci se studenty a s třídními kolektivy, které se účastní všichni zaměstnanci školy. Jde o snahu předcházet sociálně patologickým jevům, mezi které patří zejména drogová závislost, alkohol a kouření. Pedagog závažné problémy neřeší sám, snaží se předat informace rodičům nebo odborníkům. Garanty primární prevence ve škole jsou: *ředitel, školní metodik prevence, výchovný poradce a třídní učitel*. (Kubátová, 2004) Minimální preventivní program (MPP) představuje ústřední myšlenku k realizaci prevence ve školství v podmínkách středních škol. Zdůrazňuje nezdravé a škodlivé působení tabáku, alkoholu a jiných drog. Obsahuje přesné, věcné a specifické informace o alkoholu, tabáku a jiných drogách. Udává přiměřené informace o možnostech působení a pomoci (např. na koho se obrátit s problémem ve škole). (Kolektiv, autorů, 2012)

Problematika zneužívání návykových látek a návykového chování patří k závažným formám sociálních patologií, kdy studenti jsou významnou rizikovou skupinou. Preventivní projekty na školách by měly být cíleny a určeny pro žáky, jejichž realizace by měla zasahovat nejen do výuky, ale i do volnočasových aktivit mládeže. Každý student vyžaduje individuální přístup. Je účelné zpracovat prevenci jako komunitní, se zapojením státních i nestátních subjektů a využívat interaktivních postupů.

(<http://www.drogovaporadna.cz/poradna-on-line/zadejte-dotaz.html>)

6.2.3 Cíle minimálního preventivního programu středních škol

- zavádět preventivní výchovu do výuky
- podporovat rozvoj osobnosti studentů
- sledovat rizika vzniku sociálně patologických jevů, snažit se řešit vzniklé problémy
- vytvářet podmínky pro využití volného času, rozšiřovat mimoškolní aktivity
- spolupracovat se zařízeními zabývajícími se prevencí
- poskytovat studentům základní informace o návykových látkách, kontakty na poradenská centra, odborníky

- informovat rodiče o existenci, úkolech a prostředcích primární prevence ve škole (Průcha, 2012)

6.2.4 Peer program

Na některých školách fungují i tzv. „peer programy“.

„Peer“ znamená v angličtině vrstevníka, člověka stejné sociální skupiny nebo profese.

(<http://www.reknidrogamne.cz/cs/oprojektu>)

Cílem tohoto programu je zapojení vyškolených dobrovolníků, kteří budou působit v oblasti primární prevence u svých vrstevníků. Okolnost, že se cílová populace ztotožní s nositeli preventivního programu, kteří jsou jí věkem i životní situací blízcí, je pro efektivitu peer programů důležitá. Studenti, kterým je program určen, se totiž dostávají do podobných situací jako připravení peer aktivisté. Z tohoto důvodu je přenos dovedností získaných v programu do běžného života poměrně snadný. Ideální věkových rozdíl mezi peer aktivisty a cílovou populací, na kterou pod vedením dospělých působí, je jeden až dva roky. Tzv. peer pressure (vrstevnický nátlak) je při výchově velmi významný, kdy je v peer programu využit jako pozitivní ovlivňování postojů mladých lidí. (Nešpor, Provazníková, 2007)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 POPIS VÝZKUMU

Drogy jsou všude kolem nás. Vznik závislosti na návykových látkách je u dospívající mládeže mnohem rychlejší než v pozdějších letech života. Výzkumný problém se dotýká žáků středních škol v období adolescence, které lze považovat za nejohroženější skupinu, protože lze předpokládat, že většina má zkušenosti s drogami. Je zaměřen na snížení počtu potencionálních konzumentů, zejména alkoholu, cigaret a marihuany. Snížení lze dosáhnout informovaností a zaměřením na programy prevence ve škole, poskytující informace o problému. Jedná se o primární prevenci specifickou, která je charakteristická tím, že její preventivní činnost se přímo dotýká problematiky drog. V tomto výzkumu jsem se zaměřila na názory studentů středních škol na užívání návykových látek, zjišťovala jsem, co si studenti myslí o této problematice.

7.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumu je zjistit postoje a názory studentů na problém užívání návykových látek na vybraných středních školách okresu Hodonín.

Mezi specifické cíle výzkumu patří:

-zjistit základní postoje a představy studentů středních škol k problematice drog (zájem o drogy, znalosti legálních a nelegálních druhů drog, míru užívání mezi studenty)

-zmapovat, jaká je míra informovanosti studentů na jejich škole ohledně prevence, která umožňuje předcházet zvyšování užívání návykových látek mezi touto rizikovou skupinou

Na základě výzkumného cíle jsem stanovila pro kvantitativní výzkum **věcné hypotézy**:

H₁ Lze předpokládat, že nejčastějším důvodem užívání drog mezi studenty bývá zvědavost.

H₂ Lze se domnívat, že menší zkušenosti s užíváním cigaret budou mít dívky [G]/8 než dívky [SOUZ].

H₃ Lze se domnívat, že větší zkušenosti s konzumací marihuany budou mít chlapci [OA] než dívky [OA].

H₄ Lze předpokládat, že všeobecně větší povědomí o primární prevenci ve škole bude u studentů [OA] než studentů [SOUZ].

V tomto kvantitativně orientovaném výzkumu ověřuji stanovené hypotézy pomocí testu dobré shody chí - kvadrát (s výpočtem očekávaných četností a bez výpočtu očekávaných četností). Abych mohla věcné hypotézy ověřovat, převedla jsem je na statistické. Test dobré shody chí – kvadrát začíná formulováním nulové a alternativní hypotézy. Ze statistické hypotézy jsou určeny nulové hypotézy (označované H_0) a alternativní hypotézy (H_A). Popsáno v kapitole 8.3 (testování hypotéz).

7.2 Popis výzkumného vzorku

Výzkum byl proveden na vybraných středních školách okresu Hodonín. Dotazníky vyplňovali studenti 3. ročníků osmiletého gymnázia, čtyřletého gymnázia, obchodní akademie a středního odborného učiliště zemědělského. Celkem bylo dotázáno 118 studentů [60 studentů gymnázia (30 osmiletého gymnázia + 30 čtyřletého gymnázia), 30 studentů obchodní akademie a 28 studentů středního odborného učiliště].

Vzhledem k citlivému tématu, týkající se drogové problematiky, budou školy v mé bakalářské práci vystupovat anonymně.

7.3 Metoda výzkumu

Byla použita metoda *kvantitativního* výzkumu. Metoda sběru dat byla realizována za použití dotazníků, které umožňují během krátké doby získání dostatečného množství informací, které jsou potřebné k vyhodnocení. Dotazníky byly vyplňovány ve vyučování, kdy se dosáhlo 100 % návratnosti. (Průcha, 2012)

Dotazník tvoří přílohu bakalářské práce. Je anonymní, obsahuje 16 otázek, většinou uzavřených, kde respondenti měli možnost volby jedné nebo více variant z určitého počtu, předem připravených odpovědí. Pokud si student zvolil jinou variantu, uvedl stručné slovní vyjádření. Údaje z dotazníku jsou využity pouze pro výzkumné účely této bakalářské práce. Doba vyplnění dotazníku byla 30 minut. Dotazníkové šetření proběhlo na středních školách v období od 3. prosince do 19. prosince 2012. Studenti byli informováni o záměru a způsobu vyplňování dotazníku. Byla jim zaručena anonymita a byli požá-

dání o pravdivé vyplňování dotazníku. Doplňující dotazy respondentů byly zodpovězeny přímo na místě.

Dotazník je rozdělen na dvě části: První část, *Drogy I*, se týká názorů respondentů na všeobecné drogové otázky. Druhá část, *Drogy II*, poskytuje názory studentů, které jsou zaměřeny na drogovou problematiku ve škole a primární prevenci ve škole.

Dotazníkové výzkumné šetření podává komplexní souhrn o hypotézách studentů gymnázia, obchodní akademie a středního odborného učiliště zemědělského.

8 STRUKTURA VÝBĚROVÉHO SOUBORU

Cílovou skupinu respondentů tvořili studenti 3. ročníků středních škol gymnázia ([G]/8 osmileté gymnázium, [G]/4 čtyřleté gymnázium), obchodní akademie [OA] a středního odborného učiliště zemědělského [SOUZ]. Vzorek 118 dotazovaných byl rozdělen podle pohlaví na chlapce a dívky a podle typů škol.

Tabulka 1 : Složení vzorku podle pohlaví

Střední škola	Počet studentů	Dívky	Chlapci
G/8	30	21 (70 %)	9 (30 %)
G/4	30	12 (40 %)	18 (60 %)
OA	30	18 (60 %)	12 (40 %)
SOUZ	28	7 (25 %)	21 (75 %)
Celkem	118	58 (49,2 %)	60 (50,8 %)

Po domluvě s řediteli škol, na kterých se výzkum prováděl, byla zpracována ke každé otázce dotazníkového šetření tabulka (2 – 17) a graf (1 – 16). Tabulka udává četnost a procentuální vyjádření pro každou variantu (rozdělení jednotlivých tříd podle pohlaví). Pro snadnou orientaci jsem v každé tabulce vyznačila *červeně* nejvíce odpovědí v procentech na danou variantu. *Modře* je označeno využití volby dvou odpovědí. (tabulky 4, 7, 10). Grafické znázornění poskytuje odpovědi na jednotlivé otázky podle typu škol. Stanovené věcné hypotézy byly testovány po převedení na statistické a následně nulové a alternativní, pomocí testu dobré shody chí – kvadrát (kapitola 8.3). V kapitole 8.4 je provedeno slovní vyhodnocení (jak odpovídali chlapci, dívky, podle typu škol, výsledky hypotéz).

8.1 Interpretace výsledků dotazníku, vyhodnocení odpovědí podle pohlaví

Tabulka 2 : Důvody, které vedou k rozhodnutí

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
vlastní rozhodnutí	3/14,3	1/8,3	-	-	1/11,1	3/16,7	3/25	3/14,3
zvědavost	7/33,3	4/33,3	8/44,5	5/71,4	2/22,3	3/16,7	3/25	4/19
z nudy	5/23,8	2/16,7	6/33,3	2/28,6	3/33,3	5/27,8	3/25	5/23,8
získat drogu „kamaráda“	-	-	-	-	-	-	-	-
z frajeřiny	-	-	-	-	3/33,3	5/27,8	2/16,7	9/42,9
nikdy bych drogu nebral	6/28,6	5/41,7	4/22,2	-	-	2/11	1/8,3	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Z výzkumu vyplývá, že nejčastějším důvodem užívání drog mezi studenty byla zvědavost, kdy u dívek [SOUZ] dosahovala (71,4 %). Drogu by nikdy nebralo (41,7 %) dívek [G]/4 a zajímavé je, že chlapci [G]/8 tuto alternativu neuvedli ani jedenkrát. U dívek i chlapců [SOUZ] se dalo očekávat rozhodnutí, že neoznačí - „nikdy bych drogu nebral“, a to se potvrdilo. Z nudy by užívalo drogu shodně (33,3 %) dívek [OA] a chlapců [G]/8. Z frajeřiny by si vzali drogu pouze chlapci, nejvíce z [SOUZ] (42,9 %). Získat drogu „kamaráda“ neuvedl ani jeden student. Brát drogu z vlastního rozhodnutí uvedl minimální počet studentů.

Nejčastější důvody k rozhodnutí brát drogu podle pořadí:

Dívky - 1) zvědavost 2) z nudy 3) nikdy bych drogu nebrala

Chlapci - 1) z frajeřiny 2) z nudy 3) zvědavost, vlastní rozhodnutí

Tabulka 3 : Kdo Ti nabídl drogu k užití mezi prvními?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
kamarádi z party	3/14,3	1/8,3	4/22,2	2/2,9	3/33,4	5/27,7	4/33,3	7/33,3
spolužáci	-	-	-	2/2,9	2/22,2	3/16,7	3/25	6/28,6
sourozenec	-	1/8,3	1/5,6	-	-	1/5,6	-	2/9,5
dealer drog na diskotéce	5/23,8	-	3/16,7	1/1,4	2/22,2	4/22,2	1/8,3	5/23,8
cizí člověk	-	2/16,7	-	1/1,4	-	1/5,6	2/16,7	1/4,8
nikdo mně drogu nenabídl	13/61,9	8/66,7	10/55,6	1/1,4	2/22,2	4/22,2	2/16,7	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Nejčastěji a téměř shodně odpovídali chlapci, že jim nabídli drogu k užití mezi prvními kamarádi z party. Naopak dívky [G]/4 v (66,7 %) uvedly, že ji drogu nikdo nenabídl a chlapci [SOUZ] tuto možnost nevyužili ani jednou.

Nabídka drogy k užití mezi prvními podle pořadí:

Dívky - 1) nikdo mně drogu nenabídl 2) dealer drog na diskotéce 3) kamarádi z party

Chlapci - 1) kamarádi z party 2) spolužáci 3) dealer drog na diskotéce

Tabulka 4 : Kterou z uvedených drog jsi užíval nejčastěji?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
alkohol	21/100	12/100	18/100	7/100	9/100	18/100	12/100	21/100
cigarety (tabák)	9/42,9	6/50	10/55,6	4/57,1	5/55,5	6/33,3	7/58,3	12/57,1
marihuanu	2/9,5	3/25	5/27,8	3/42,9	3/33,3	5/27,8	3/25	5/23,8
stimulační látky	-	-	-	-	-	1/5,6	1/8,3	2/9,5
halucinogeny	-	-	-	-	1/11,1	-	-	1/4,8
psychotropní léky	-	-	-	-	-	-	1/8,3	1/4,8
těkavé látky	-	1/8,3	-	-	-	-	-	-
žádné	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

U otázky: „Kterou z uvedených drog jsi užíval nejčastěji“ - byla možnost dvou odpovědí, protože se dalo předpokládat, že studenti mají běžně dostupnost k alkoholu a cigaretám. Z výsledků je zřejmé, že dnešní středoškolští studenti nepovažují pití alkoholu a kouření za zdravotně rizikové chování. Konzumaci alkoholu potvrdilo (100 %) dotazovaných. Užití cigaret přiznalo více jak (50 %) chlapců z [G]/8, [OA], [SOUZ] a dívek z [OA]. Překvapivě nejvíce chlapců z [G]/8 (33,3 %) by si dokázalo obstarat marihuanu a uvedlo ji jako nejčastěji užívanou drogu kromě alkoholu a cigaret. Dívky z [OA] a chlapci z [G]/4 odpovídali stejně (27,8 %), že marihuanu vyzkoušeli.

Užití drog podle pořadí:

Dívky - 1) alkohol 2) cigarety 3) marihuana

Chlapci - 1) alkohol 2) cigarety 3) marihuana

Uvedené pořadí drog ukazuje na zjištění, že se respondenti zřejmě přes kouření cigaret a pití alkoholu dostávají k užití marihuany.

Tabulka 5 : Bral jsi některou drogu kromě alkoholu a tabáku opakovaně? Jak dlouho jsi ji užíval? (při kladné odpovědi v dotazníku, uvést písemně, o jakou drogu se jedná).

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
ANO	2/9,5	3/25	5/27,8	3/42,9	3/33,3	6/33,3	5/41,7	9/42,9
NE	19/90,5	9/75	13/72,2	4/57,1	6/66,7	12/66,7	7/58,3	12/57,1
pouze jsem ji zkusil	-	-	2/11,1	-	-	-	-	-
několik dnů	-	-	1/5,6	-	-	1/5,6	-	2/9,5
týden	-	2/16,7	-	-	-	-	1/8,3	-
měsíc	1/4,8	1/ 8,3	2/11,1	2/28,6	-	4/22,2	-	3/14,3
půl roku	1/4,8	-	-	1/14,3	1/11,1	1/5,6	2/16,7	-
rok	-	-	-	-	2/22,2	-	2/8,3	2/9,5
více jak rok	-	-	-	-	-	-	-	2/9,5
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Kromě alkoholu a tabáku opakovaně užili drogu dívky a chlapci ze [SOUZ] (42,9 %), chlapci [OA] (41,7 %), kdy všichni shodně písemně uvedli, že se jednalo o marihuanu. Podle očekávání, byla nejčastější odpověď, zda brali opakovaně některou drogu kromě

alkoholu a cigaret, NE u všech studentů gymnázia. Znepokojujícím faktem je, že dva studenti [G]/8 užívali drogu rok a dva studenti [SOUZ] více jak rok.

Tabulka 6 : Pokud bys zjistil, že Tvůj spolužák tzv. „propadl užívání drogy“ mimo školu, jak by ses zachoval?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
sdělení rodičům	1/4,8	-	2/11,1	-	-	-	-	-
odsouzení jednání před kamarády		3/25	2/11,1	4/57,1	1/11,1	-	3/25	-
snaha zapojení do aktivit	7/33,3	4/33,3	3/16,6	-	2/22,2	2/11,1	4/33,3	3/14,3
je to jeho věc, neřeším to	12/57,1	5/41,7	10/55,6	3/42,9	6/66,7	14/77,8	41,7	18/85,7
jiná varianta	1/4,8	-	1/5,6	-		2/11,1	-	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Potvrzuje se skutečnost, pokud by spolužák tzv. „propadl užívání drog,“ chlapci ze [SOUZ] (85,7 %) by danou situaci vůbec neřešili. Naopak dívky ze stejné školy [SOUZ] (57,1 %) by odsoudily užívání drogy před kamarády v partě. Shodným počtem (33,3 %) by dívky z [G]/8, [G]/4 a chlapci [OA] se snažili zapojit spolužáka do různých aktivit. Jako jiná varianta nejvíce odpovědí bylo domluva spolužákovi. Znepokojujícím faktem je, že i ostatní studenti škol se nejvíce přikláněli k odpovědi, neřešit danou situaci.

Dívky - 1) odsouzení před kamarády 2) snaha o zapojení do aktivit, neřeším danou situaci 3) sdělení rodičům

Chlapci - 1) neřeším danou situaci 2) snaha o zapojení do aktivit 3) odsouzení před kamarády

Tabulka 7 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé kladné pocity?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Kladné pocity								
šťěstí	8/38,1	5/41,7	6/33,3	3/42,9	3/33,3	5/27,8	2/16,7	4/19
schopnost soustředění	3/14,3	1/8,3	2/11,1	-	-	2/11,1	-	7/33,3
svoboda	13/61,9	6/50	7/38,9	4/57,1	6/66,7	11/61,1	10/83,3	10/47,6
odstranění psych. bolesti	1/4,8	-	2/11,1	-	-	-	-	5/23,8
zvýšené sebevědomí	6/28,6	6/50	12/66,7	7/100	7/77,8	9/50	6/50	10/47,6
nedokáži posoudit	-	3/25	3/16,7	-	-	2/11,1	-	3/14,3
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

U této otázky mohli respondenti využít dvě odpovědi. Dívky [SOUZ] až (100 %) uvedlo, že jim droga umožňuje zvýšené sebevědomí, dále následovaly pocity svobody (57, 1 %) a štěstí (42,9 %). U chlapců na prvním místě byl pocit svobody [OA] (83,3 %) a dokonce [SOUZ] (33,3 %) si myslí, že se díky droze mohou lépe soustředit.

Dívky - 1) zvýšené sebevědomí 2) svoboda 3) štěstí

Chlapci - 1) svoboda 2) zvýšené sebevědomí 3) štěstí, schopnost soustředění

Tabulka 8 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé záporné pocity?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Záporné pocity								
ztráta smyslu života	-	-	-	-	-	-	-	5/23,9
deprese	8/38,1	3/25	3/16,7	1/14,2	3/33,3	2/11,1	2/16,7	2/9,5
nevyrovnanost	10/47,6	3/25	6/33,3	3/42,9		5/27,8	7/58,3	6/28,6
ztráta cílů (času)	3/14,3	5/41,7	7/38,9	3/42,9	2/22,2	3/16,7	3/25	
špatné psych.zdraví	-	-	-	-		2/11,1	-	4/19
nedokáži posoudit	-	1/8,3	2/11,1	-	4/44,5	6/33,3	-	4/19
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Mezi negativa v oblasti psychické patří nevyrovnanost - chlapci [OA] (58,3 %). U studentek [G]/8 (38,1 %) je to deprese. Chlapci [G]/8 odpovídali (44,5 %), že nedokážou posoudit danou situaci.

Dívky - 1) nevyrovnanost 2) ztráta času 3) deprese

Chlapci - 1) nevyrovnanost 2) nedokážu posoudit 3) deprese

Tabulka 9 : Myslíš si, že existují pozitivní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
empatie	-	3/25	1/5,6	-	-	1/5,6	-	-
získání nových kamarádů	16/76,2	6/50	12/66,6	7/100	6/66,7	7/38,9	10/83,3	16/76,2
získání nového kamaráda-drogy	2/9,5	-	1/5,6	-	-	2/11,1	-	2/9,5
nedokážu posoudit	3/14,3	3/25	4/22,2	-	3/33,3	8/44,4	2/16,7	3/14,3
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Mezi pozitiva, která droga navozuje v oblasti sociální, bylo nejvíce odpovědí, získání nových kamarádů - dívky [SOUZ] (100 %) a nedokážu posoudit - chlapci [G]/4 (44,4 %).

Dívky - 1) získání nových kamarádů 2) nedokážu posoudit 3) empatie, kamarád „droga“

Chlapci - 1) získání nových kamarádů 2) nedokážu posoudit 3) kamarád „droga“

Tabulka 10 : Myslíš si, že existují negativní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?

Celkem studentů N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Negativní stránky								
nezodpovědnost	-	-	5/27,8	3/4,3	1/11,1	3/16,7	4/33,3	5/23,8
trestná činnost	8/38,1	6/50	8/44,4	3/4,3	5/55,6	9/50	6/50	15/71,4
závislost	6/28,6	3/25	-	1/1,4	3/33,3	1/5,6	-	-
ztráta partnera	10/47,6	6/50	5/27,8	-	5/55,6	5/27,8	4/33,3	8/38,1
ztráta společenského postavení	6/28,6	-	5/27,8	-	-	-	-	1/4,8
ztráta vzdělání (zaměstnání)	3/14,3	3/25	-	-	-	-	2/16,7	2/9,5
špatné vztahy s rodinou	8/38,1	6/50	5/27,8	7/100	4/44,4	13/72,2	8/66,7	9/42,9
nedokážu posoudit	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Touto otázkou jsem zjišťovala, jaká existují negativa, která navozuje droga v oblasti sociální. Studenti měli možnost využití dvou odpovědí (druhá odpověď modře). Nejvíce byly zastoupeny špatné vztahy s rodinou, trestná činnost, ztráta partnera. Z porovnání je zřejmé, že nebyla ani jedna odpověď - nedokážu posoudit, si respondenti uvědomují negativní stránky způsobené drogou. Nejvíce dívek 7 (100 %) ze [SOUZ] uvedly špatné vztahy s rodinou, chlapci 15 (71,4 %) [SOUZ] označili nejvíce trestnou činnost.

Dívky - 1) špatné vztahy s rodinou 2) trestná činnost, ztráta partnera 3) závislost, ztráta spol. postavení

Chlapci - 1) trestná činnost 2) špatné vztahy s rodinou 3) ztráta partnera

Tabulka 11 : Domníváš se, že se drogy užívají na vaší škole?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Užití drog na škole								
ANO	6/28,6	8/66,7	8/44,4	6/85,7	3/33,3	12/66,7	5/41,7	16/76,2
NE	15/71,4	4/33,3	10/55,6	1/14,3	6/66,7	6/33,3	7/58,3	5/23,8
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Podle předpokladu uvedlo na tuto otázku kladnou odpověď nejvíce dívek i chlapců [SOUZ]. Naopak dívky i chlapci [G]/8 uvedli shodně, že se domnívají, že se drogy u nich ve škole neužívají.

Tabulka 12 : Od koho jsi získal ve škole informace o drogách?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Informace o drogách								
učitel	-	3/25	4/22,2	-	2/22,2	4/22,2	3/25	10/47,6
spolužáci	6/28,6	3/25	-	-	4/44,4	4/22,2	-	6/28,6
školní psycholog	2/9,5	-	-	-	-	-	-	-
propagační materiály	7/33,4	3/25	6/33,4	4/57,1	2/22,2	4/22,2	-	3/14,3
školní metodik prevence	2/9,5	2/16,7	4/22,2	3/42,9	1/11,1	4/22,2	6/50	2/9,5
beseda o drogové problematice	4/19	1/8,3	4/22,2	-	-	2/11,2	3/25	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Překvapivě nejvíce z dotazovaných, kde získali informace o drogách ve škole, odpovědělo chlapců z [OA] (50 %) - školní metodik prevence.

Dívky - 1) propagační materiály 2) školní metodik prevence 3) spolužáci

Chlapci - 1) školní metodik prevence 2) učitel 3) spolužáci

Tabulka 13 : Seznámil vás na střední škole vyučující nebo (metodik prevence) dostatečně s problematikou drog a drogové závislosti? (kolik hodin bylo doposud tématu věnováno)

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Drogy ve škole								
ANO	2/9,5	2/16,7	4/22,2	3/42,9	1/11,1	4/22,2	6/50	2/9,5
NE	19/90,4	10/83,3	14/77,8	4/57,1	8/88,9	14/77,8	6/50	19/90,5
1 hodina	-	-	-	-	1/11,1	-	-	-
2-6 hodin	2/9,5	2/16,7	4/22,2	-	-	4/22,2	6/50	2/9,5
7-10 hodin	-	-	-	3/42,9	-	-	-	-
více jak 10 hodin	-	-	-	-	-	-	-	-
nebyl jsem seznámen s problematikou drog ve škole	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Většina studentů se domnívá, že nebyl drogové problematice věnován dostatek času, kdy pouze dívky [SOUZ] (42,9 %) uvedly rozmezí 7 - 10 hodin. Téměř *shodně* odpověděli dívky [G]/8 (90,4 %) a chlapci [SOUZ] (90,5 %), že nebyli ve škole dostatečně seznámeni s problematikou drog a drogové prevence.

Tabulka 14 : Změnila výuka, týkající se prevence užívání návykových látek Tvůj postoj k této problematice?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Prevence								
ANO	2/9,5	2/16,7	2/11,1	2/28,6	-	2/11,1	3/25	-
NE	19/90,5	10/83,3	16/88,9	5/71,4	9/100	16/88,9	9/75	21/100
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Dosavadní výuka na školách, týkající se prevence užívání návykových látek, nezměnila názor studentů na tuto problematiku. Zřejmě tento postoj k dané problematice byl také ovlivněn nízkým počtem hodin věnovaných tomuto tématu.

Tabulka 15 : V případě, že bys zjistil, že Tvůj spolužák ze třídy „experimentuje“ s drogami i ve škole a tento problém již nezvládá, domníváš se, že by měl na danou situaci být upozorněn:

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Upozornění na užívání drog								
třídní učitel	7/33,3	6/50	6/33,3	3/42,9	3/33,3	5/27,8	3/25	5/23,8
ředitel	-	2/16,7	3/16,7	-	1/11,1	5/27,8	1/8,3	-
školní psycholog	-	-	2/11,1	-	-	3/16,7	-	-
školní preventista	5/23,8	3/25	2/11,1	3/42,9	2/22,3	3/16,7	3/25	-
spolužák by si měl problém vyřešit sám	9/42,9	1/8,3	5/27,8	1/14,2	3/33,3	2/11	5/41,7	16/76,2
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Většina odpovídajících chlapců [SOUZ] (76,2 %) se domnívá, že problém s „experimentováním s drogami“ ve škole, by si měl spolužák vyřešit sám.

Dívky - 1) třídní učitel 2) vyřešit sám 3) školní metodik prevence

Chlapci - 1) vyřešit sám 2) třídní učitel 3) ředitel

Tabulka 16 : Pokud by ses dostal do problému s užíváním drog, kde bys hledal v krizové situaci nejčastěji pomoc?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Informace o drogách								
poradny	-	-	-	-	-	-	-	-
krizová centra	-	-	-	-	-	-	-	-
masmédia	4/19	3/25	6/33,3	7/100	4/44,4	6/33,3	7/58,3	15/71,5
linky telefonické pomoci	12/57,1	3/25	3/16,7	-	-	6/33,3	1/8,3	-
školní metodik prevence	1/4,8	1/8,3	-	-	-	2/11,2	-	-
snaha o řešení situace bez pomoci	4/19	5/41,7	8/44,4	-	5/55,6	4/22,2	4/33,4	4/19
jiná varianta	-	-	1/5,6	-	-	-	-	2/9,5
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Potvrzuje se skutečnost, že nejčastěji by se snažili studenti řešit problém s užíváním drog pomocí masmédií (internet) - dívky [SOUZ] (100 %) a chlapci [SOUZ] (71,5 %). Mezi další nejčastější odpověď patřila snaha o řešení situace bez pomoci. Nabízenou variantu, poradny a krizová centra, nevyužil ani jeden respondent. Tři studenti využili nabídky jiná varianta, ale všichni shodně napsali „nevím“.

Dívky - 1) masmédiá 2) linky telefonické pomoci 3) řešení problému bez pomoci

Chlapci - 1) masmédiá 2) řešení problému bez pomoci 3) linky telefonické pomoci

Tabulka 17 : Kdyby sis mohl vybrat ve škole preventivní program zaměřený na drogovou problematiku, který bys zvolil?

Celkem N=118	Dívky/ %				Chlapci/ %			
	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]	[G]/8	[G]/4	[OA]	[SOUZ]
Protidrogové programy								
hudební vystoupení	4/19	3/25	5/27,8	-	-	3/16,7	1/8,3	7/33,3
besedy s umělci	6/28,6	3/25	3/16,7	2/28,6	4/44,4	3/16,7	3/25	5/23,8
přednášky formou her	6/28,6	3/25	3/16,7	5/71,4	4/44,4	5/27,8	6/50	9/42,9
besedy s odborníky	1/4,8	3/25	6/33,3	-	-	3/16,7	-	-
promítání filmů	4/19	-	1/5,5	-	1/11,2	4/22,1	2/16,7	-
jiná varianta	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	21	12	18	7	9	18	12	21

Mezi oblíbené preventivní programy dnešních středoškolských studentů patří přednášky formou her, dotazů (71,4 %) [SOUZ] dívek a (50 %) [OA] chlapců.

Dívky - 1) přednášky formou her, dotazů a diskuzí 2) besedy s odborníky 3) besedy s oblíbenými osobnostmi a umělci

Chlapci - 1) přednášky formou her, dotazů a diskuzí 2) besedy s oblíbenými osobnostmi a umělci, 3) hudební vystoupení

8.2 Interpretace výsledků dotazníku, vyhodnocení odpovědí podle druhu škol

Tabulka 18 : Složení vzorku podle škol

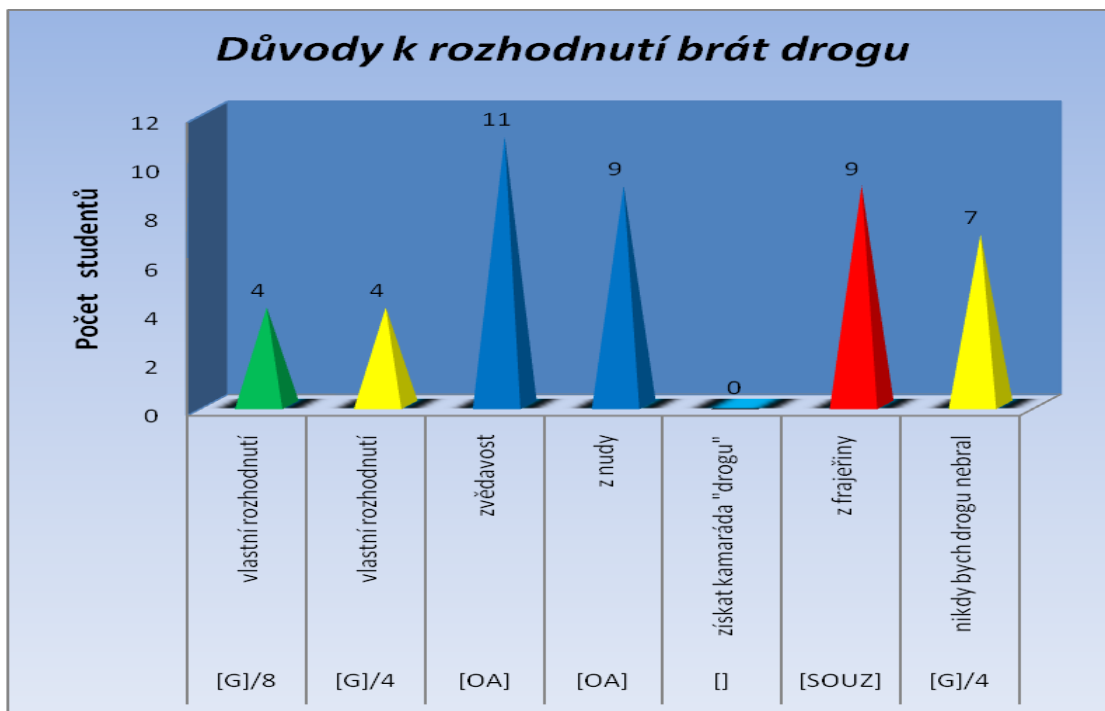
Střední škola	Počet studentů	%
[G/8]	30	25,43
[G/4]	30	25,43
[OA]	30	25,43
[SOUZ]	28	23,71
Celkem	118	100

Grafické zobrazení odpovědí respondentů jednotlivých škol, kterou variantu z možného výběru upřednostňují na prvním místě – nejvíce odpovědí

Škola/varianta (nejvyšší počet odpovídajících respondentů z celkového počtu dotazovaných jednotlivých tříd vybraných škol).

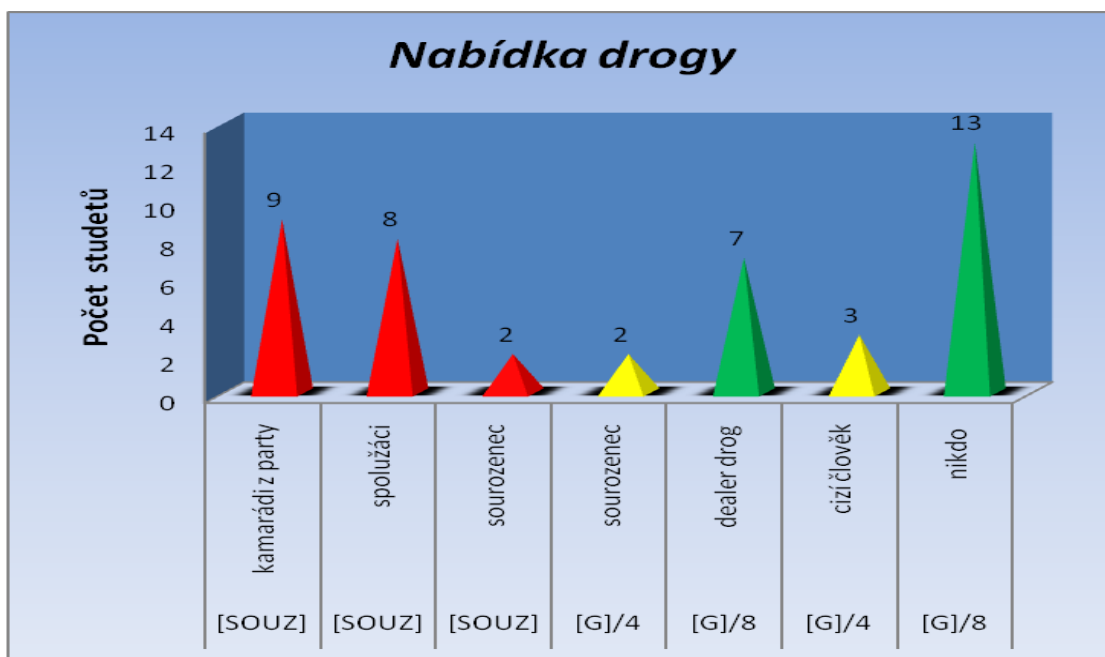
Pro snadnou orientaci jsem zvolila pro třídy u grafického znázornění různé barvy, které zůstaly pro jednotlivé třídy zachovány ve všech grafech. Pro třídu gymnázia [G]/8 jsem zvolila barvu zelenou, [G]/4 – žlutou, [OA] – modrou, [SOUZ] – červenou.

Graf 1 : Důvody, které vedou k rozhodnutí

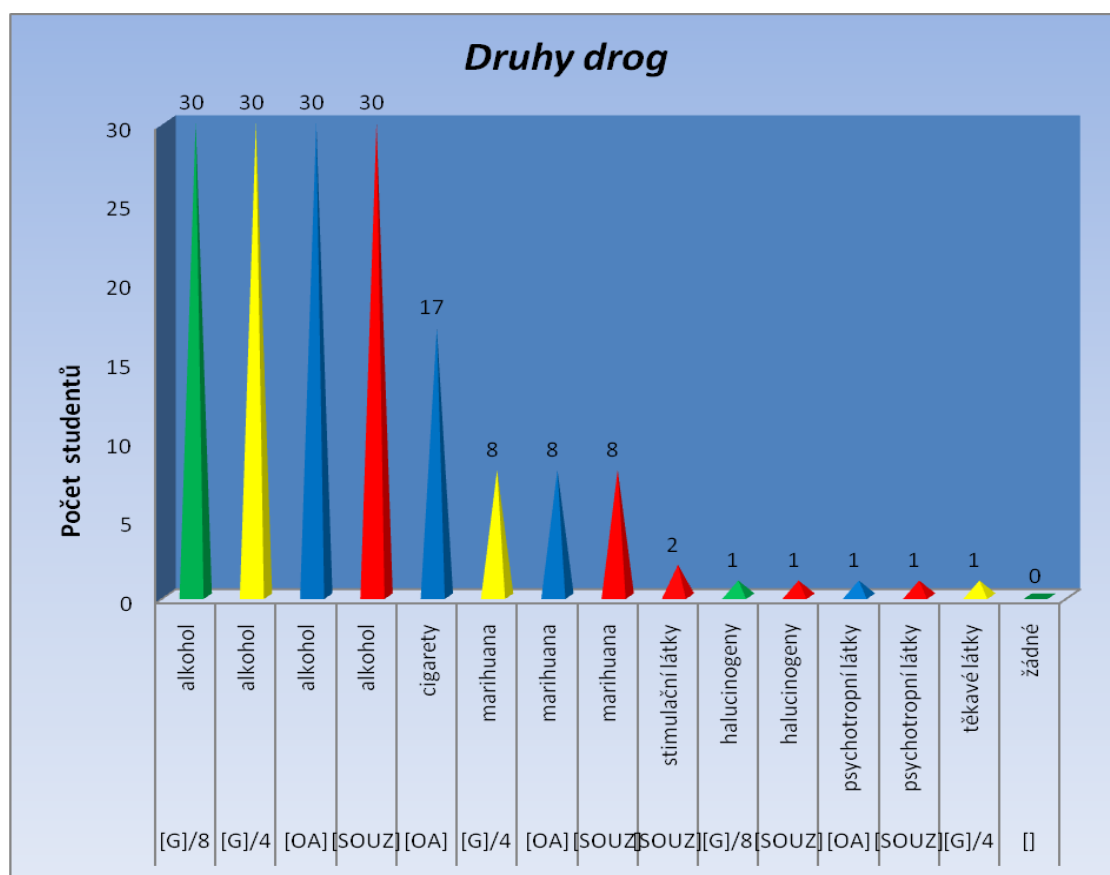
Výzkum ukázal, že nejčastějším důvodem k užívání drog mezi studenty je zvědavost. Dále následovala odpověď – nuda, z frajeřiny se shodným počtem odpovídajících. Získání drogy za svého „kamaráda“ nevyužil nikdo.

Graf 2 : Kdo Ti nabídl drogu k užití mezi prvními?

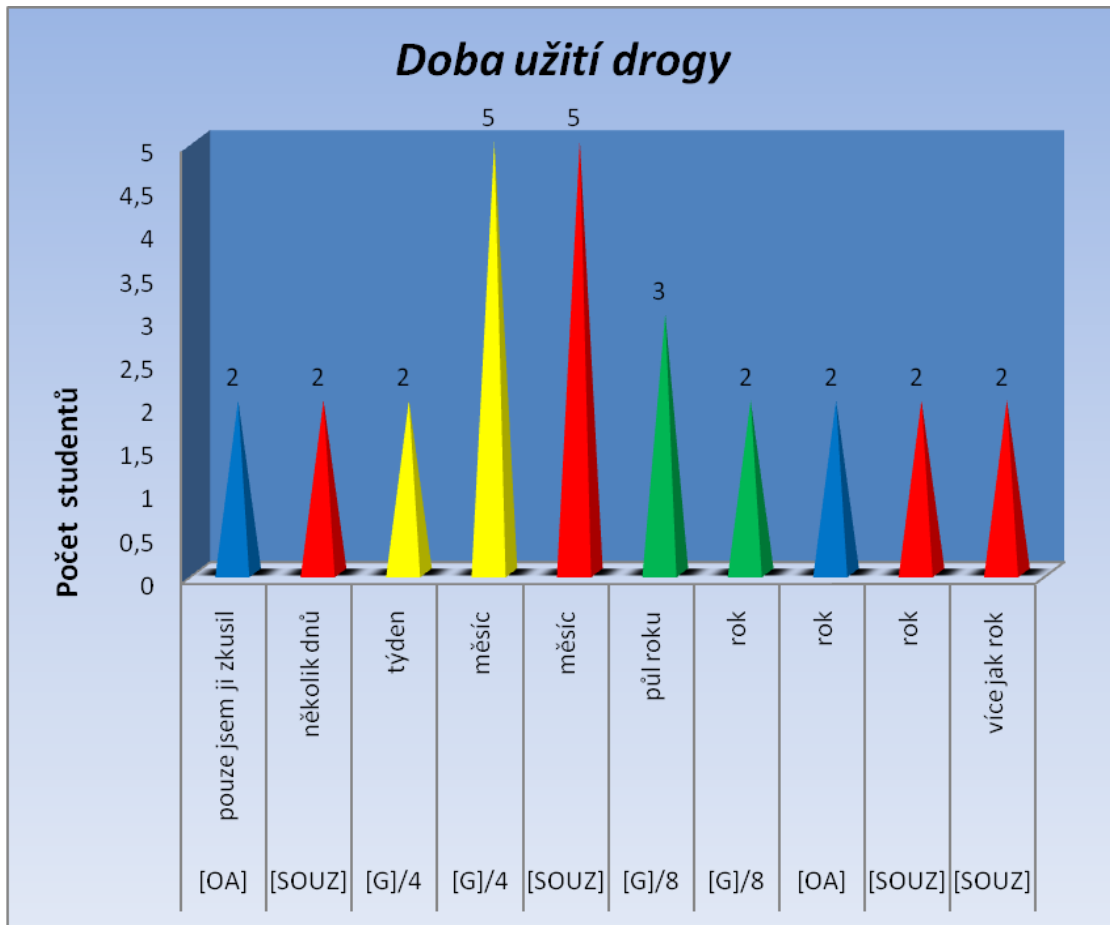
Mezi nejčastější odpovědi ohledně nabídky drogy patřila varianta „nikdo mně drogu ne-nabídl“, kterou uvedlo 13 (43,3 %) [G]/8. Studenti [SOUZ] dosáhli nejvyššího počtu v odpovědích: kamarádi z party, spolužáci a sourozenec, kdy je zřejmé, že mají zkušenosti s drogou větší. Zajímavé je, že studenti [OA] se neumístili s žádnou odpovědí na prvním místě.

Graf 3 : Kterou z uvedených drog jsi užíval nejčastěji?

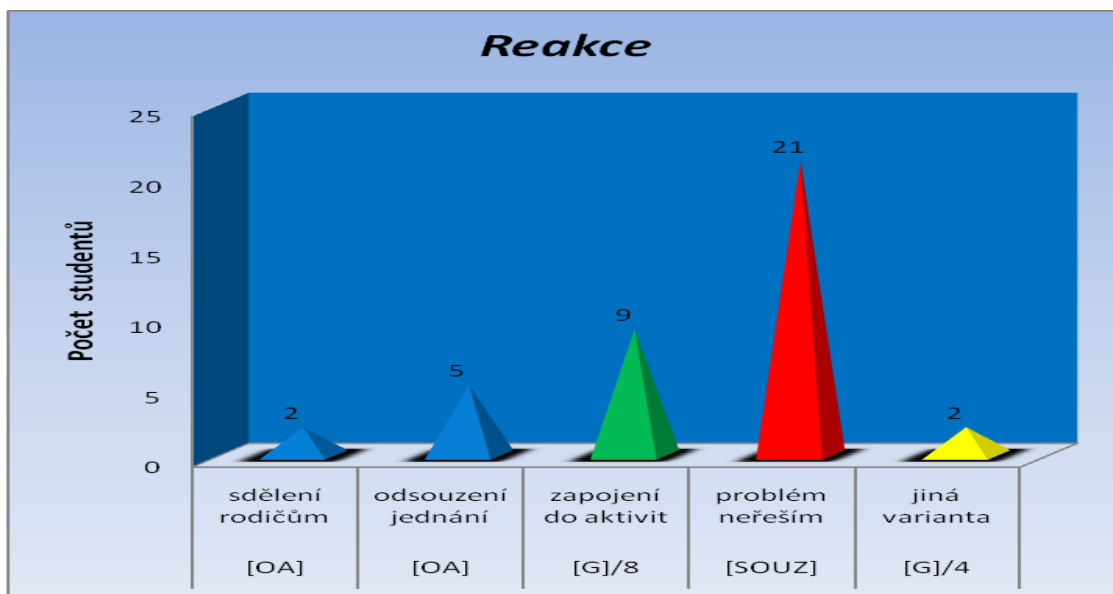
Z uvedených dat vyplývá, že studenti mají pojem o legálních a nelegálních drogách. Ze všech tříd uvedených škol (100 %) studentů uvedlo, že mezi nejčastěji užívanými drogami patří alkohol. Zajímavé je, že nejvíce kouří na [OA], kdy by se dalo spíše předpokládat, že kouří více studentů [SOUZ]. Kromě třídy osmiletého gymnázia, vyzkoušel marihuanu stejný počet respondentů tříd ostatních škol 8 (26,6 %).

Graf 4 : Bral jsi některou drogu kromě alkoholu a tabáku opakovaně? Jak dlouho jsi ji užíval? (při kladné odpovědi v dotazníku, uvést písemně, o jakou drogu se jedná).

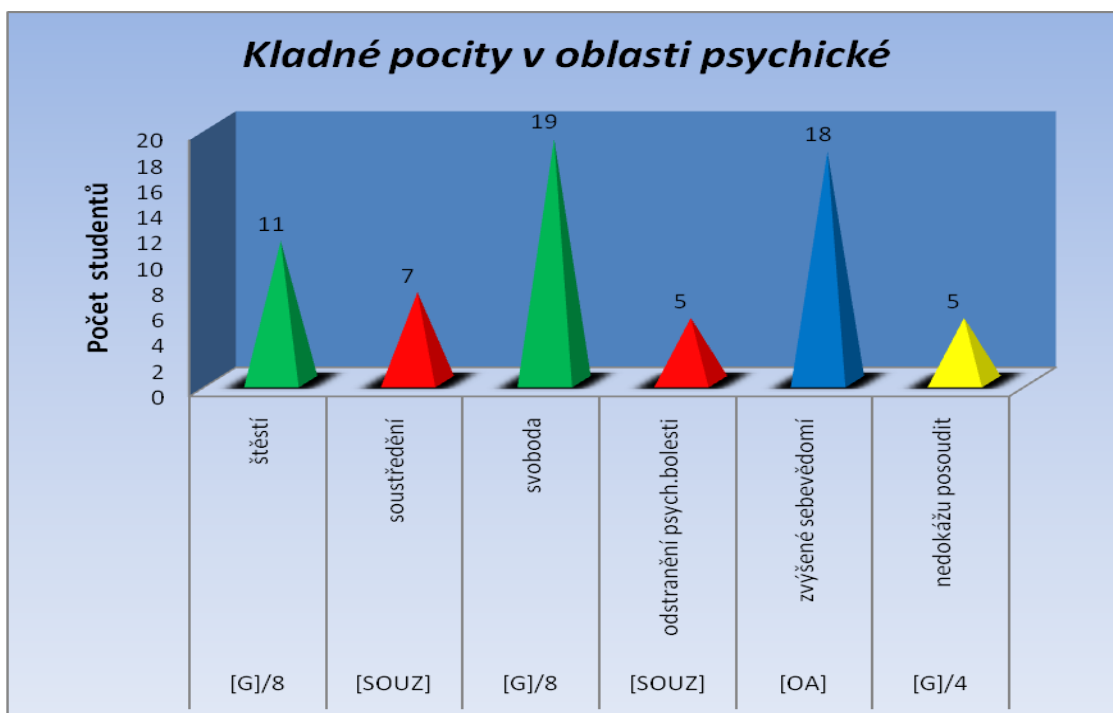
Studenti uvedli opakovaně užití marihuany. Varujícím zjištěním je, že studenti [SOUZ] opakovaně užívali marihuanu 2 (více jak rok), 2 (rok) a 5 studentů [SOUZ], [G]/4 uvedlo shodně dobu užití drogy (měsíc).

Graf 5 : Pokud bys zjistil, že Tvůj spolužák tzv. „propadl užívání drogy“ mimo školu, jak by ses zachoval?

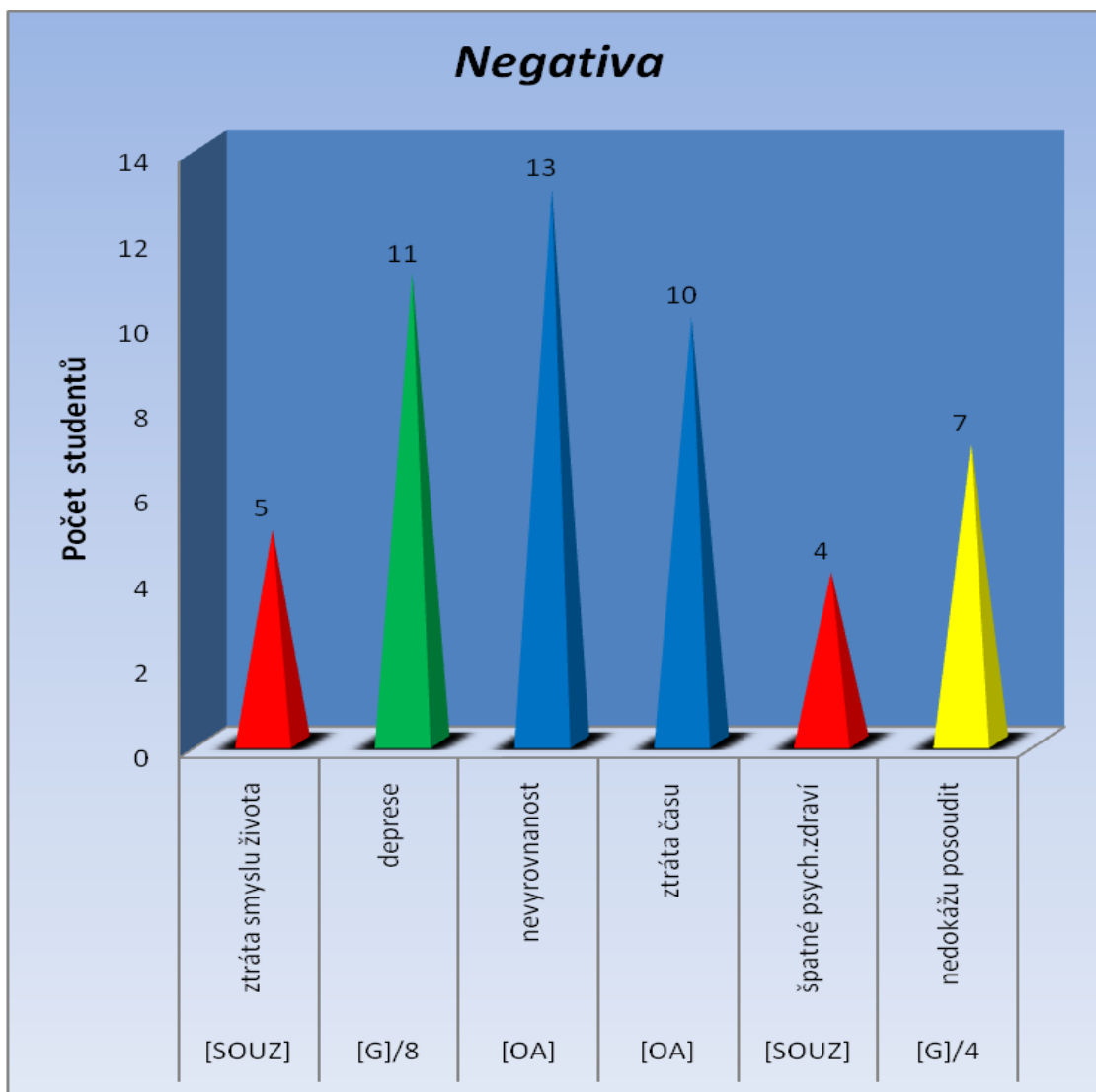
Skutečnost, že 21 studentů (75 %) [SOUZ] odpovědělo, že by na daný problém nereagovalo, je to věc spolužáka, poukazuje na lhostejnost dnešní mládeže. Do aktivit by se snažilo spolužáka zapojit 9 (30 %) studentů osmiletého gymnázia. Pokud byla uvedena jiná varianta a napiš jaká, studenti napsali – nevím.

Graf 6 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé kladné pocity?

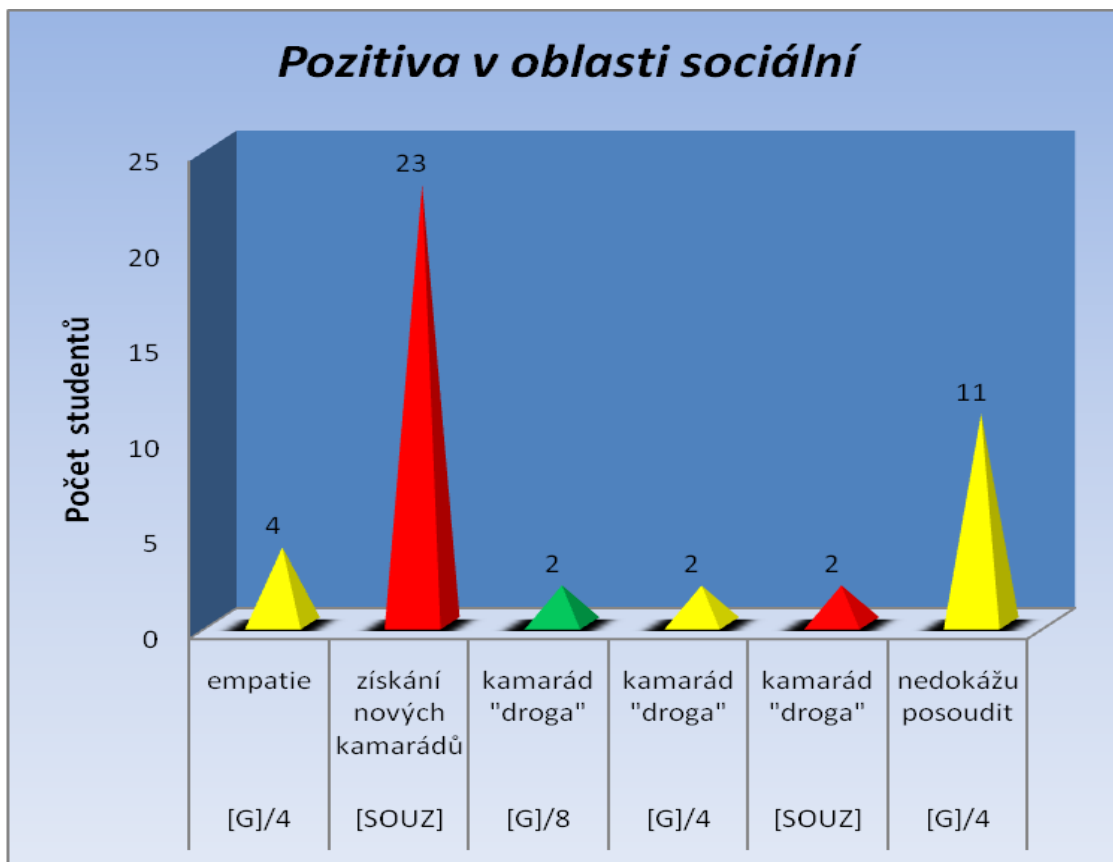
19 (63,3 %) studentů [G]/8 se domnívá, že droga navozuje v psychické oblasti pozitiva, mezi která s největším počtem odpovědí řadí svobodu. Následuje 18 (60 %) [OA], kteří se domnívají, že díky droze mají zvýšené sebevědomí. Na třetí pozici je 11 (36,7 %) [G]/8 s odpovědí - štěstí.

Graf 7 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé záporné pocity?

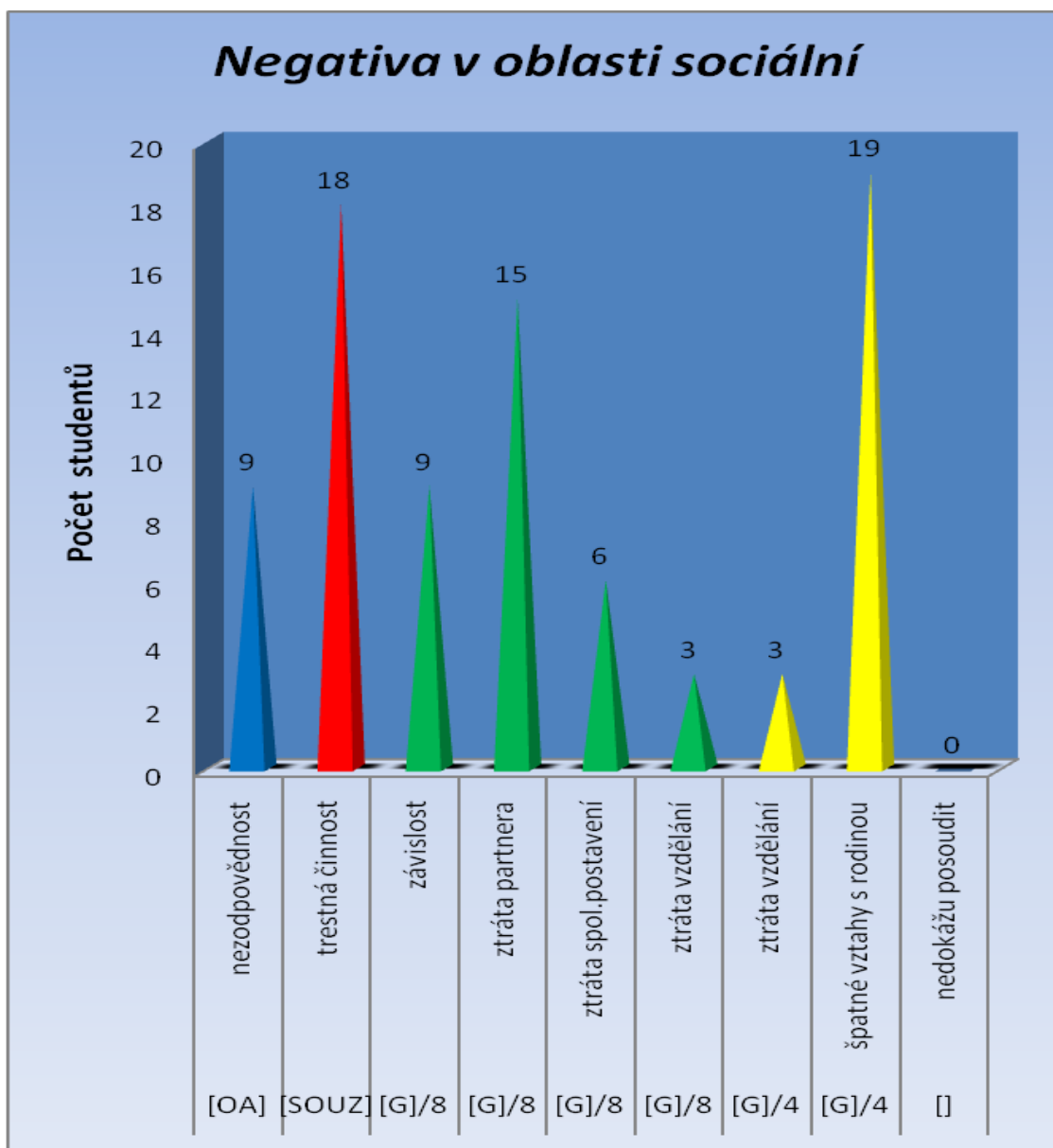
Mezi negativa v oblasti psychiky řadí studenti [OA] na první místo nevyrovnanost 13 (43,3 %) a dále se domnívají, že droga je pro ně ztráta času. Deprese uvádí 11 respondentů z [G]/8 (36,6 %). 7 studentů (23,3 %) [G]/4 nedokáže posoudit účinky drog v této oblasti.

Graf 8 : Myslíš si, že existují pozitivní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?

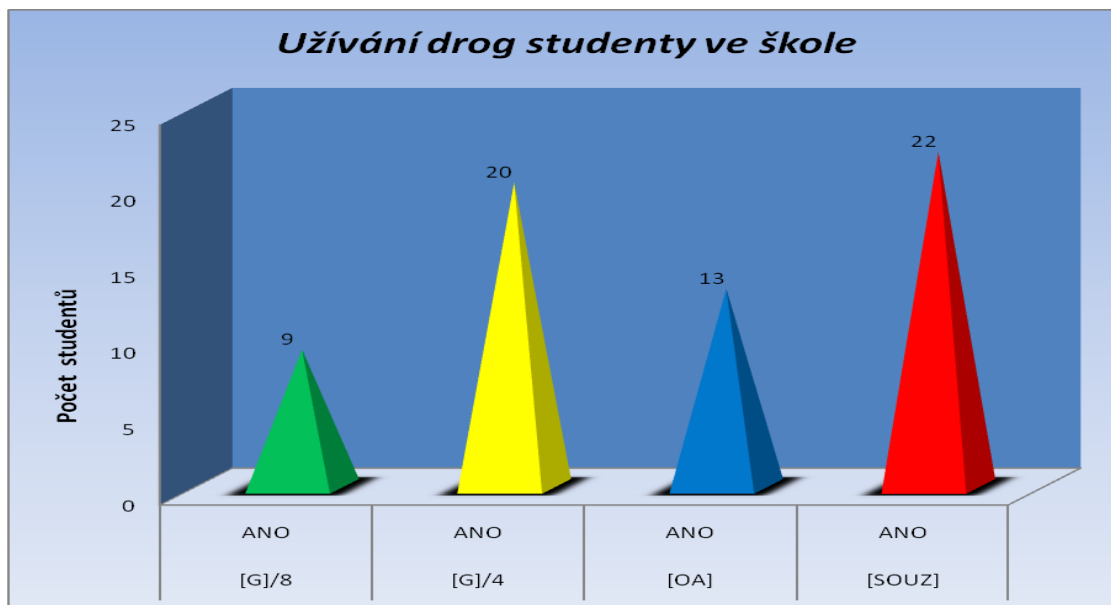
Jako pozitivní stránku v oblasti sociální uvedlo 23 studentů (82,1 %) [SOUZ] získání nových kamarádů díky droze. Skutečností je, že 11 (36,6 %) [G]/4 využilo odpovědi - nedokážu posoudit účinky drog v této oblasti. Ze stejné třídy čtyřletého gymnázia uvedli 4 (13,3 %) jako pozitivní stránku - empatie (porozumění jednání druhého člověka).

Graf 9 : Myslíš si, že existují negativní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?

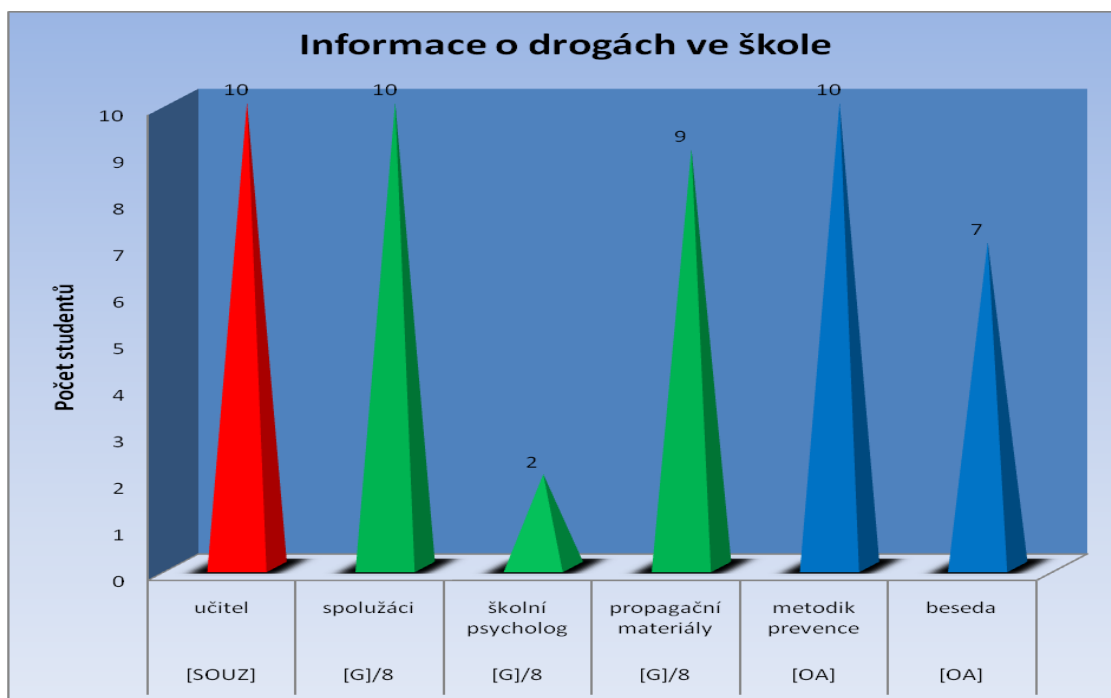
Negativní stránku v oblasti sociální uvedlo 19 (63,3 %) [G]/4 špatné vztahy s rodinou, dále následovala trestná činnost 18 (60 %) [SOUZ] a na třetím místě s nejvyšším počtem odpovědí byla ztráta partnera 15 (50 %) [G]/8. Ztrátu vzdělání uvedlo shodně 3 (10 %) [G]/8 a [G]/4, kdy tito studenti gymnázia dokazují kladný vztah ke vzdělání.

Graf 10 : Domníváš se, že se drogy užívají na vaší škole?

Setkáváme se s alarmujícím výsledkem, kdy všichni studenti se domnívají, že u nich na škole se užívají drogy. 22 (78,6 %) [SOUZ] studentů z celkového počtu 28 [SOUZ] je velmi znepokojující.

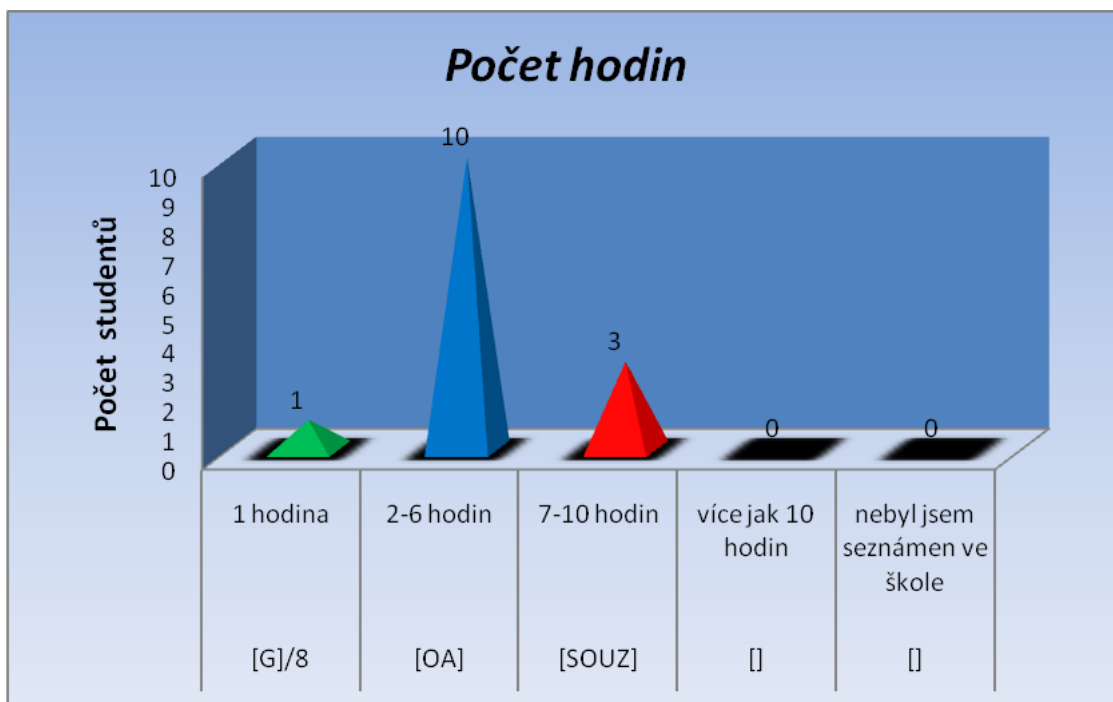
Graf 11 : Od koho jsi získal ve škole informace o drogách?

Mezi nejčastější poskytovatele informací o drogové problematice ve škole patří učitel 10 (35,7 %) [SOUZ], spolužáci 10 (33,3 %) [G]/8 a stejný počet studentů 10 (33,3 %) [OA]

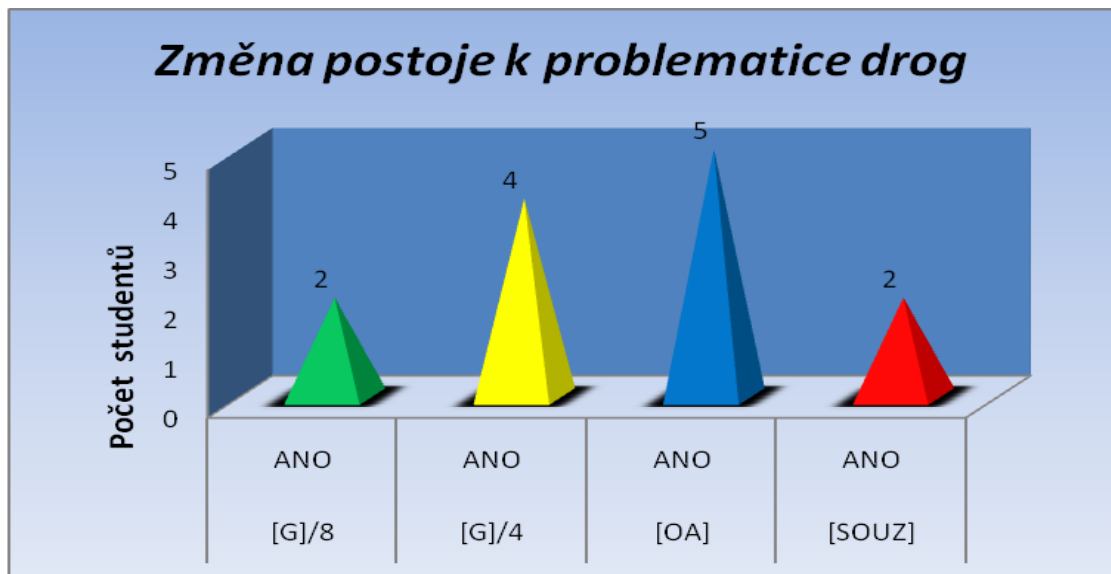
vedlo metodik prevence. Tyto výsledky ukazují na povědomí informovanosti žáků o drogové problematice ve škole. Je evidentní snaha škol poskytovat svým studentům informace o drogách a drogové problematice.

Graf 12 : Kolik hodin na škole bylo věnováno doposud problematice drog a drogové závislosti?

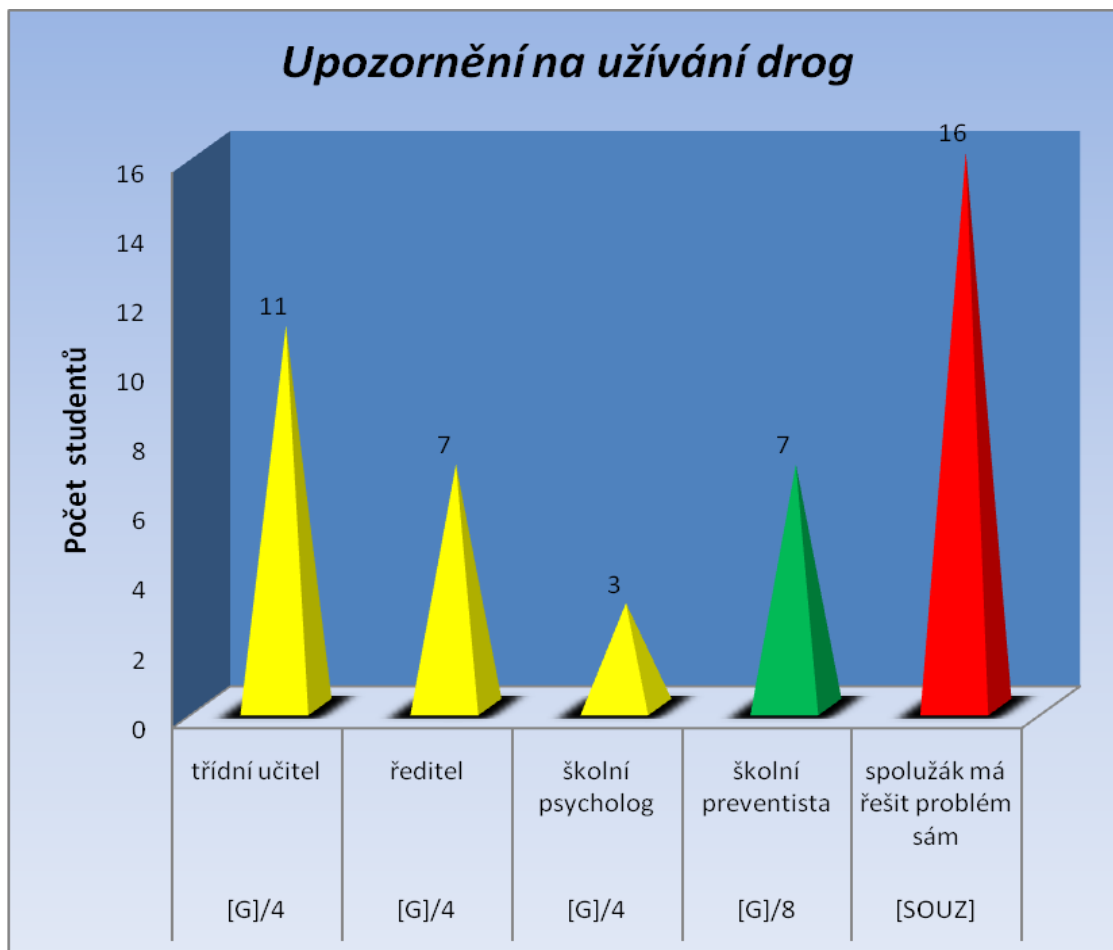
Z grafu vyplývá, že této problematice je doposud věnováno ve výuce málo hodin. Nejvíce hodin, věnovaných drogám bylo na [OA], přesto by se měl počet hodin i na této škole rozšířit.

Graf 13 : Změnila výuka, týkající se prevence užívání návykových látek Tvůj postoj k této problematice?

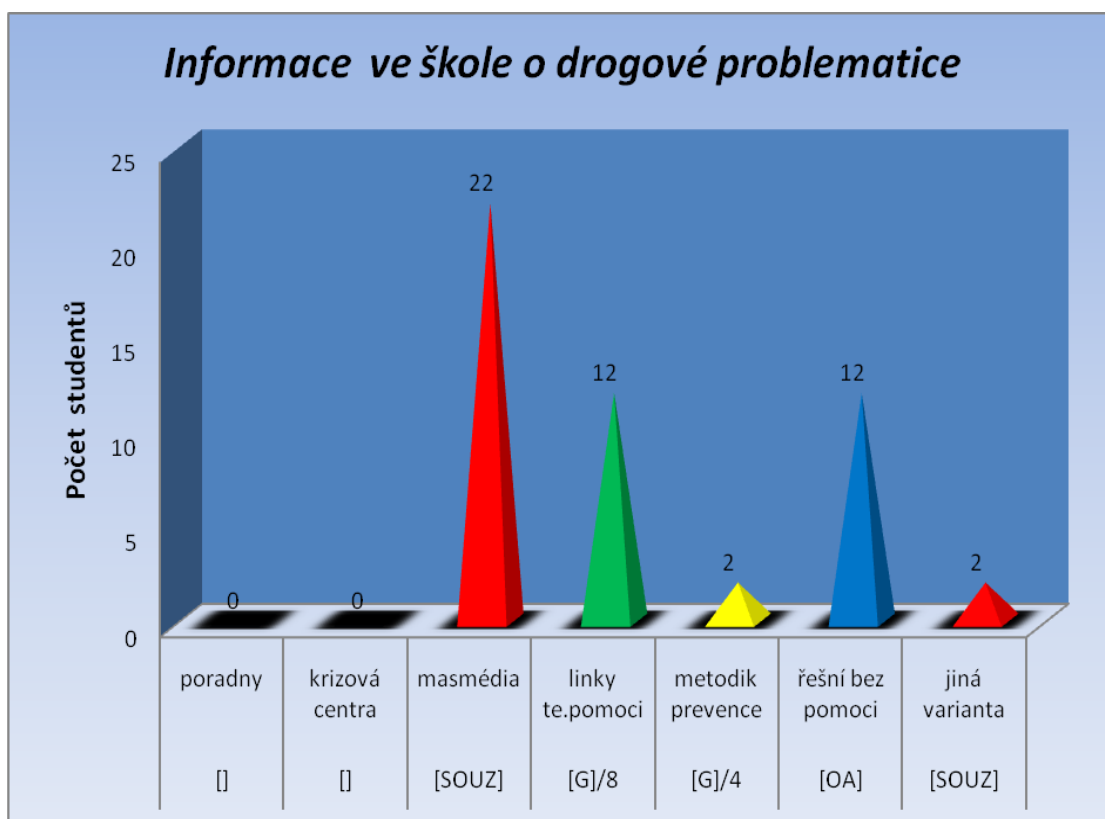
I když byla ve výuce na školách věnována malá pozornost tématům drog a drogových závislostí, domnívají se studenti, že výuka ovlivnila jejich postoj k této problematice. Všichni se písemně vyjádřili, že si více uvědomili důsledky užívání drog a nutnost prevence ve škole.

Graf 14 : V případě, že bys zjistil, že Tvůj spolužák ze třídy „experimentuje“ s drogami i ve škole a tento problém již nezvládá, domníváš se, že by měl na danou situaci být upozorněn

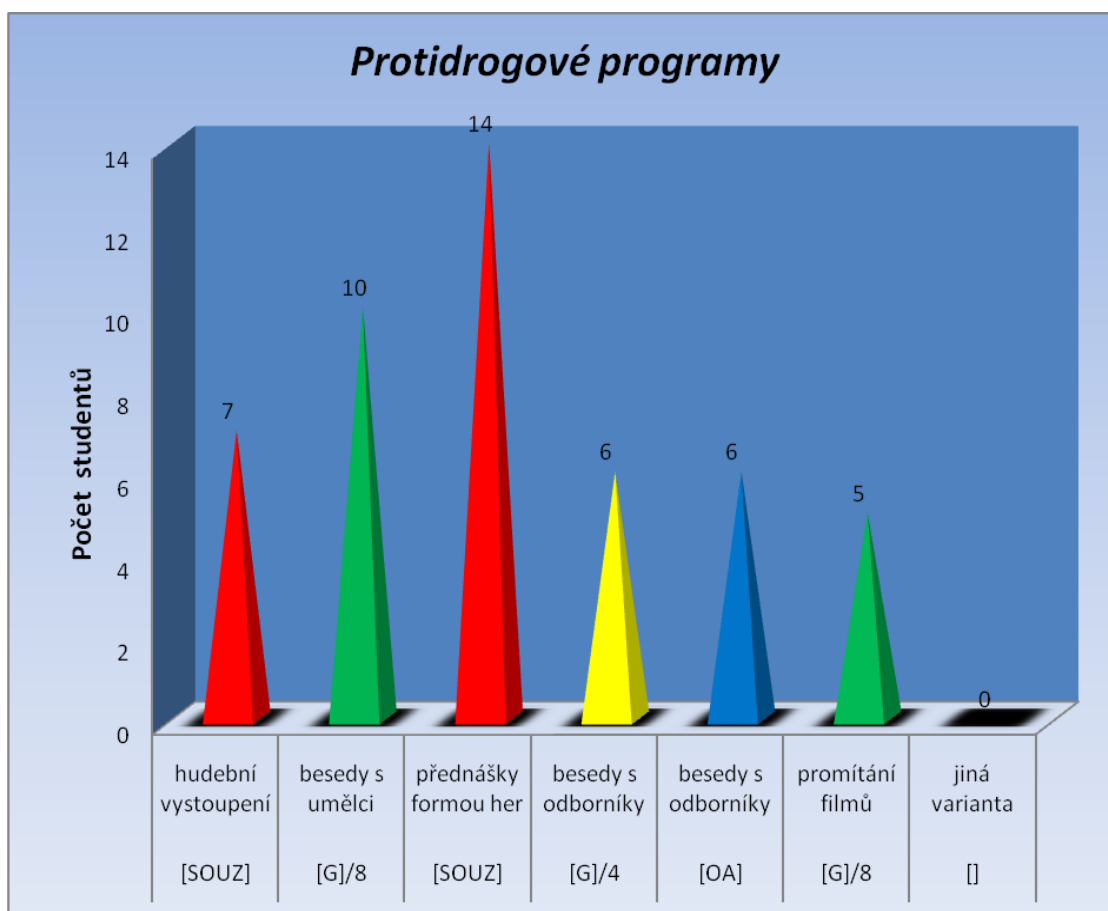
Více jak polovina studentů [SOUZ] se domnívá, že pokud spolužák ze třídy „experimentuje“ s drogami ve škole, měl by si daný problém vyřešit sám. Studenti gymnázia by tento problém řešili, že by upozornili třídního učitele, ředitele a školního psychologa, školního preventistu. Studenti [OA] nedosáhli ani v jedné odpovědi výraznějšího výsledku.

Graf 15 : Pokud by ses dostal do problému s užíváním drog, kde bys hledal v krizové situaci nejčastěji pomoc?

Nejvíce dotazovaných uvedlo, pokud by se dostali do problému s užíváním drog, že by hledali pomoc přes masmédia (internet, televize, časopisy) 22 (78,6 %) [SOUZ], dále následovaly odpovědi stejným počtem 12 (40 %) [G]/4 linky telefonické pomoci a zajímavé je, že téměř polovina studentů 12 (40 %) [OA] by se snažili vzniklou situaci řešit bez pomoci (bez ohledu na výsledek). Na poradny a krizová centra by se neobrátil žádný respondent, asi z důvodu ztráty anonymity.

Graf 16 : Kdyby sis mohl vybrat ve škole preventivní program zaměřený na drogovou problematiku, který bys zvolil?

Pokud srovnáme mezi sebou školy ohledně protidrogových programů, nejvíce by využili studenti [SOUZ] 14 (50%) přednášky formou her, dotazů, diskuzí a hudební vystoupení 7 (25 %). Besedy s oblíbenými osobnostmi, umělci by upřednostnili 10 (33,3 %) [G]/8 a na druhé místo řadí studenti osmiletého gymnázia promítání filmů 5 (17,7 %). Stejný počet studentů [G]/4 a [OA] 6 (20 %) by si vybral besedy s odborníky z center, kdy by získali obsáhlejší informace o daném problému.

8.3 Testování hypotéz

V tomto výzkumu, který je kvantitativně orientován, ověřuji hypotézy pomocí testu nezávislosti shody chí - kvadrát. Hypotézy jsem nejdříve formulovala jako věcné. Aby bylo možné věcné hypotézy testovat, převedla jsem je na statistické hypotézy. Statistickou hypotézu neověřujeme přímo, ale vždy proti nějakému tvrzení, většinou proti nulové hypotéze. Nulová hypotéza je domněnka, která pomocí statistických termínů tvrdí, že mezi proměnnými, které testuji, není vztah. Pokud nulovou hypotézu je možné odmítnout, přijímáme alternativní hypotézu. Alternativní hypotéza je tedy negace nulové hypotézy.

V této kapitole jsem ověřovala, zda četnosti, získané od respondentů, se odlišují od teoretických četností, které odpovídají nulové hypotéze. Vycházela jsem z odpovědí studentů, které byly zaznamenány v tabulkách nebo graficky zpracovány. Tabulka četností obsahuje sloupce: „Pozorovaná četnost“ značí se P (zjištěná dotazníkovým šetřením). „Očekávaná četnost“ je značena O (vypočítaná). Třetí sloupec nám udává rozdíl pozorované a očekávané četnosti ($P - O$), čtvrtý sloupec je mocnina rozdílu četností a pátý sloupec udává podíl mocniny rozdílu očekávanou četností. Nulovou hypotézu jsem testovala na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ a $0,01$. Stupně volnosti se značí f , řádky kontingenční tabulky jsou označeny r , sloupce kontingenční tabulky s . Z tabulky kritických hodnot pro hladiny významnosti $0,05$ nebo $0,01$ (v příloze), jsem určila správnou hladinu významnosti na základě stupňů volnosti a porovnáním hodnoty v tabulce s hodnotou vypočítanou. Pokud je vypočítaná hodnota větší, odmítáme nulovou hypotézu při dané hladině významnosti, u menší hodnoty přijímáme nulovou hypotézu. (Chráska, 2007)

Před samotným testováním si volíme spolehlivost, s jakou budeme pracovat. Zvolila jsem standardně 95 %. Tím povoluji riziko max. 5 % chyby.

Test dobré shody chí – kvadrát začíná formulováním nulové a alternativní hypotézy.

U testu dobré shody chí – kvadrát je testovým kritériem hodnota χ^2 , která se vypočítá podle vztahu: $\chi^2 = \sum (P - O)^2/O$. (Chráška, 2007)

Testování H_1

Zvolená hladina významnosti: 0,05.

H_1 (věcná) Lze předpokládat, že nejčastějším důvodem užívání drog mezi studenty bývá zvědavost.

H_1 (statistická) Lze předpokládat, že důvodem s největší četností bývá mezi studenty v rámci užívání drog zvědavost.

H_0 Lze předpokládat, že mezi důvody v rámci užívání drog u studentů neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A Lze předpokládat, že důvodem s největší četností bývá mezi studenty v rámci užívání drog zvědavost.

Nejdříve jsem vytvořila kontingenční tabulku, pro kterou jsem si zvolila k testování studenty, kteří si mohli zvolit jako nejčastější důvod užívání drog zvědavost, z frajeřiny. Studenti byli rozděleni podle škol [OA] a [SOUZ]. Vycházela jsem z odpovědí tabulky 2. Kontingenční tabulka obsahuje čtyři pole. Nulovou hypotézu jsem testovala na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. V sloupcích jsou uvedeny pozorované četnosti P (čísla bez závorek) a v závorkách jsou uvedeny očekávané četnosti (O). Součet řádků 1 (r_1), součet sloupců 1 (s_1). Podle vzorce $O = (r \cdot s) / n$ jsem vypočítala všechny čtyři očekávané četnosti. Výsledky očekávaných četností jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Tabulka 19 : Testové kritérium chí - kvadrát s výpočtem očekávaných četností pro H_1

	z frajeřiny	zvědavost	Σ
Studenti [OA]	2 (4,61)	11 (8,39)	13
Studenti [SOUZ]	9 (6,38)	9 (11,61)	18
Σ	11	20	31

Příklad výpočtu očekávané četnosti pro tabulku 19:

$$O_1 = (r_1 \cdot s_1) / n = (13 \cdot 11) / 31 = \mathbf{4,61}$$

$$\text{Počet stupňů volnosti: } f = (r - 1) (s - 1) = (2 - 1) (2 - 1) = 1$$

Tabulka 20 : Tabulka četností pro H_1

P	O	P - O	$(P - O)^2$	$(P - O)^2/O$
2	4,61	-2,61	6,812	1,477
11	8,39	2,61	6,812	0,811
9	6,38	2,62	6,864	1,075
9	11,61	-2,61	6,812	0,587
				Σ 3,950

$\chi^2_{(0,05)} = 3,841$ (testové kritérium odečtené z tabulky kritických hodnot)

3,950 > 3,841

Hodnota testového kritéria je větší než kritická, proto odmítáme H_0 při hladině významnosti 0,05 a přijímáme H_A .

Testování H_2 .

Testování proběhlo na hladině významnosti 0,05.

H_2 (věcná) Lze se domnívat, že menší zkušenosti s užíváním cigaret budou mít dívky [G]/8 než dívky [SOUZ].

H_2 (statistická) Lze se domnívat, že zkušenosti s menší četností s užíváním cigaret budou mít dívky [G]/8 než dívky [SOUZ].

H_0 Lze se domnívat, že mezi zkušenostmi dívek [G]/8 a dívek [SOUZ] s užíváním cigaret neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A Lze se domnívat, že zkušenosti s menší četností s užitím cigaret budou mít dívky [G]/8 než dívky [SOUZ].

U testování H_2 jsem nejdříve vytvořila kontingenční tabulku, která uvádí, kolik dívek odpovídalo v dotazníku, že kouří a kolik nekouří. Dívky byly rozděleny podle tříd na [G]/8 a [SOUZ]. Vycházela jsem z odpovědí tabulky 4. Kontingenční tabulka obsahuje jen čtyři pole (čtyřpolní tabulka). Dále je postup stejný jak u testování H_1 . Výpočet očekávaných četností, stupně volnosti, tabulka četností pro H_2 , porovnání kritických hodnot, přijetí nebo odmítnutí H_0 .

Tabulka 21 : Testové kritérium chí - kvadrát s výpočtem očekávaných četností pro H_2

	kouří	nekouří	Σ
Dívky [G]/8	9 (9,75)	12 (11,25)	21
Dívky [SOUZ]	4 (3,25)	3 (3,75)	7
Σ	13	15	28

Počet stupňů volnosti: $f = (r - 1) (s - 1) = (2 - 1) (2 - 1) = 1$

Výpočet očekávaných četností stejný jak v tabulce 19.

Tabulka 22 : Tabulka četností pro H_2

P	O	P - O	$(P - O)^2$	$(P - O)^2/O$
9	9,75	-0,75	0,562	0,058
12	11,25	0,75	0,562	0,049
4	3,25	0,75	0,562	0,173
3	3,75	-0,75	0,562	0,150
				Σ 0,430

$\chi^2_{(0,05)} = 3,841$ (testové kritérium odečtené z tabulky kritických hodnot)

0,430 < 3,841

Hodnota testového kritéria je menší než kritická, proto přijímáme H_0 při hladině významnosti 0,05.

Ke stejnému výsledku bychom měli dospět při druhém způsobu výpočtu, který uvádím pro porovnání.

Vzorec pro testové kritérium chí – kvadrát bez výpočtu očekávaných četností:

$$\chi^2 = n \cdot [(ad - bc)^2 / (a+b) (a+c) (b+d) (c+d)]$$

Tabulka 23 : Testové kritérium chí - kvadrát bez výpočtu očekávaných četností pro H_2

	Kouří		Σ
	ANO	NE	
Dívky [G]/8	9 (a)	12 (b)	21
Dívky [SOUZ]	4 (c)	3 (d)	7
Σ	13	15	28

$$\chi^2 = n \cdot [(a \cdot d - b \cdot c)^2 / (a + b)(a + c)(b + d)(c + d)]$$

$$\chi^2 = 28 \cdot [(9 \cdot 3 - 12 \cdot 4)^2 / (9 + 12)(9 + 4)(12 + 3)(4 + 3)] = \mathbf{0,430}$$

Dospěla jsem ke stejnému výsledku hodnoty testového kritéria 0,430. Tento způsob výpočtu testového kritéria je jednodušší a budu ho používat u testování hypotéz H_3 a H_4 .

Testování H_3

K výpočtu jsem zvolila jednodušší variantu testového kritéria bez výpočtu očekávaných četností. Testování proběhlo na hladině významnosti 0,05.

H_3 (věcná) Lze se domnívat, že větší zkušenosti s konzumací marihuany budou mít chlapci [OA] než dívky [OA].

H_3 (statistická) Lze se domnívat, že zkušenosti s větší četností s konzumací marihuany budou mít chlapci [OA] než dívky [OA].

H_0 Lze se domnívat, že mezi zkušenostmi chlapců [OA] a dívek [OA] s konzumací marihuany neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A Lze se domnívat, že zkušenosti s větší četností s konzumací marihuany budou mít chlapci [OA] než dívky [OA].

U testování H_3 jsem nejdříve opět vytvořila kontingenční tabulku, kolik dívek [OA] odpovídalo v dotazníku kladně, že užívá marihuanu a kolik záporně. Stejným způsobem byli rozděleni chlapci stejné třídy [OA]. Vycházela jsem z odpovědí tabulky 4. Kontingenční tabulka obsahuje čtyři pole.

Tabulka 24 : Testové kritérium χ^2 - kvadrát bez výpočtu očekávaných četností pro H_3

Užití marihuany

	ANO	NE	Σ
Dívky [OA]	5 (a)	13 (b)	18
Chlapci [OA]	3 (c)	9 (d)	12
Σ	8	22	30

$$\chi^2 = n \cdot [(a \cdot d - b \cdot c)^2 / (a + b)(a + c)(b + d)(c + d)]$$

$$\chi^2 = 30 \cdot [(5 \cdot 9 - 13 \cdot 3)^2 / (5 + 13)(5 + 3)(13 + 9)(3 + 9)] = \mathbf{0,028}$$

$$f = (r - 1)(s - 1) = (2 - 1)(2 - 1) = 1$$

$$\chi^2_{(0,05)} = 3,841 \text{ odečtené z tabulky kritických hodnot}$$

$$\mathbf{0,028 < 3,841}$$

Hodnota testového kritéria je menší než kritická, proto přijímáme H_0 při hladině významnosti 0,05.

Testování H_4

K výpočtu jsem použila jednodušší variantu testového kritéria bez výpočtu očekávaných četností. Testování proběhlo na hladině významnosti 0,01.

H_4 (věcná) Lze předpokládat, že všeobecně větší povědomí o primární prevenci ve škole bude u studentů [OA] než u studentů [SOUZ].

H_4 (statistická) Lze předpokládat, že všeobecně vyšší míra povědomí o primární prevenci ve škole bude u studentů [OA] než u studentů [SOUZ].

H_0 Lze předpokládat, že u všeobecného povědomí o primární prevenci ve škole u studentů [OA] a studentů [SOUZ] neexistují statisticky významné rozdíly.

H_A Lze předpokládat, že všeobecně vyšší míra povědomí o primární prevenci ve škole bude u studentů [OA] než u studentů [SOUZ].

U ověřování H_4 jsem nejdříve opět vytvořila kontingenční tabulku, kolik studentů [SOUZ] odpovídalo v dotazníku kladně, že byli seznámeni dostatečně s problematikou drog a prevence a kolik záporně. Dále jsem uvedla, jak odpovídali studenti [OA]. Vycházela jsem z odpovědí tabulky 13. Kontingenční tabulka obsahuje čtyři pole.

Tabulka 25 : Testové kritérium χ^2 - kvadrát bez výpočtu očekávaných četností pro H_4

		Prevence		
		ANO	NE	Σ
Studenti [SOUZ]		5 (a)	23 (b)	28
Studenti [OA]		10 (c)	3 (d)	13
Σ		15	26	41

$$\chi^2 = n \cdot [(ad - bc)^2 / (a+b)(a+c)(b+d)(c+d)]$$

$$\chi^2 = 41 \cdot [(5 \cdot 3 - 23 \cdot 10)^2 / (5+23)(5+10)(23+3)(10+3)] = \mathbf{13,350}$$

$$f = (r - 1)(s - 1) = (2 - 1)(2 - 1) = 1$$

$$\chi^2_{(0,01)} = 6,635 \text{ (testové kritérium odečtené z tabulky kritických hodnot)}$$

$$\mathbf{13,350 > 6,635}$$

Hodnota testového kritéria je větší než kritická, proto odmítáme H_0 při hladině významnosti 0,01 a přijímáme H_A .

8.4 Závěr výzkumného šetření

Výběrový soubor dotazníkového šetření tvořilo 118 respondentů (60 chlapců a 58 dívek) středních škol, 3. ročníků.

Z průběhu šetření a interpretace výsledků rozdělení podle pohlaví (viz . tabulky 1 – 17), jsem došla k těmto závěrům:

Chlapci

Chlapci by se pro drogu nejčastěji rozhodli z frajeřiny, kdy se domnívají, že budou „balit jednu holku za druhou“. Kamarádi z party byli mezi prvními, kdo je seznámil s drogou a nabídl jim ji. Z nabídky drog vyzkoušeli nejvíce alkohol (100 %), na druhém místě uváděli cigarety. Opakovaně kromě alkoholu a cigaret, zmiňovali užití marihuany. Na problém spolužáka, který tzv. „propadl užívání drogy“ mimo školu by vůbec nereagovali, z důvodu, že se domnívají, že je to jeho věc. Myslí si, že jim droga navozuje pocit svobody a zvyšuje jejich sebevědomí a naopak způsobuje jejich nevyrovnanost. Získání nových kamarádů byla nejčastější odpověď v oblasti sociální a negativa pak v této oblasti přisuzovali špatným vztahům v rodině. Nepříznivým zjištěním je, že uvádí, že se na jejich škole drogy užívají. Informace o drogové problematice ve škole získali od školního metodika prevence, ale nejsou spokojeni s nízkým počtem hodin, věnovaných tomuto tématu. Z tohoto důvodu zřejmě výuka nezměnila postoj respondentů k této problematice. Pokud by spolužák „experimentoval“ ve škole s drogami, měl by si daný problém vyřešit sám. Pomoc v krizové situaci nejvíce vyhledávají přes masmédia (internet), kdy je snadná a rychlá dostupnost. Poradny a krizová centra by nenavštívil nikdo, zřejmě z obavy o zveřejnění. V poslední otázce, týkající se výběru programů ve škole, byla nejčastější odpověď - přednášky formou her, dotazů a diskuze. Respondenti by využili zapojení do preventivních programů a zpětné vazby na jejich dotazy.

Dívky

Dívky by vyzkoušely drogu nejčastěji ze zvědavosti. Stejně jak chlapci, uvedly na prvním místě z nabídky drog, že vyzkoušely alkohol (100 %), dále cigarety a marihuanu, kdy také marihuanu užívaly opakovaně. Pokud by zjistily, že spolužák tzv. „propadl užívání drogy“

mimo školu, sdělily by danou situaci rodičům, které zřejmě považují za kompetentní, aby danou situaci řešili a také by se snažily zapojit spolužáka do aktivit. Dívky v oblasti psychiky uvádí na prvním místě z pozitiv zvýšené sebevědomí a až na druhém pocit svobody, kdy u chlapců je to naopak. Stejná odpověď jako chlapců je, že droga způsobuje v oblasti psychické nevyrovnanost. Opět shodná odpověď byla u dívek i chlapců, že pomocí drogy získávají nové kamarády a naopak jsou špatné vztahy s rodinou. Dále se respondenti shodli, že se drogy na jejich škole užívají a dívky ve škole získaly informace o drogách nejvíce z propagačních materiálů (brožury, letáky). Dívky také, stejně jak chlapci, uvádí nespokojenost s nízkým počtem hodin, věnovaných problematice drog a její prevence a opět dosavadní výuka nezměnila postoj dívek k tomuto tématu. Pokud by spolužák „experimentoval“ ve škole s drogami, měl by být informován třídní učitel. Dále se respondenti shodli, že by hledali pomoc přes masmédiá a ani dívky by stejně jak chlapci nevyužily nabízenou pomoc poraden nebo krizových center. Ve výběru preventivního programu by rovněž upřednostňovaly přednášky formou her, dotazů a diskuzí, kde by se zřejmě více zapojili.

Z průběhu šetření a interpretace výsledků rozdělení podle tříd jednotlivých škol (viz . grafy 1 – 16), jsem došla k těmto závěrům:

Nejčastějším důvodem k rozhodnutí brát drogy je zvědavost [OA] (36,7 %), z frajeřiny [SOUZ] (32 %) a z nudy [OA] (30%). Hlavním důvodem k užití návykových látek je vliv vrstevnické skupiny, proto nejvíce respondentů odpovídalo, že jim drogu nabídli kamarádi z party (32 %) odpovědí [SOUZ] a na dalším místě, s nejvyšším počtem odpovědí se umístili spolužáci (28,6 %) [SOUZ]. Legální drogy (alkohol a cigarety) patří mezi nejčastěji užívané návykové látky dnešních středoškolských studentů. V současné době není problém drogy získat, jsou dostupné, proto není překvapující, že shodně (100 %) respondentů škol uvedlo užití alkoholu. Zajímavé je, že nejvíce užití cigaret uvedli studenti [OA] (56,7 %). Z těchto odpovědí lze usoudit, že se projevuje větší tolerance ke kouření a zřejmě prodávající tabákové výrobky vůbec nekontrolují věk kupujících. Marihuanu uvedl stejný počet respondentů (26,7 %) škol na třetím místě. Varujícím zjištěním je, že marihuanu opakovaně užívají studenti středních škol, kdy z výzkumu vyplývá, že nejvíce studenti [SOUZ]. Alarmujícím zjištěním je, že nejčtenější odpovědí studentů (75 %) [SOUZ] pokud by zjistili, že spolužák tzv. „propadl užívání drogy“ mimo školu, byla

odpověď, že by na tento problém nereagovali, je to věc spolužáka. V oblasti psychiky se domnívá (63,3 %) [G]/8, [OA] studentů, že díky droze mají větší svobodu a zvýšené sebevědomí. Naopak mezi negativa v oblasti psychiky patří nevyrovnanost, kterou uvádí (43,3 %) [OA], dále deprese (36,6 %) [G]/8 a za ztrátu času ji považuje (33,3 %) [OA]. V oblasti sociální podle předpokladu nejvíce odpovědí bylo (82,1 %) [SOUZ] – získání nových kamarádů. Za zmínku stojí pořadí negativních stránek v sociální oblasti, kdy (63,3 %) studentů [G]/4 uvedlo špatné vztahy s rodinou na prvním místě, dále následovala trestná činnost (60 %) [SOUZ] a (50 %) [G]/8 ztráta partnera. Respondenti si uvědomují riziko, kterému se vystavují při užívání drog. K zamyšlení vedou výsledky (graf 10), 22 (78,6 %) [SOUZ], 20 (66,7 %) [G]/4, 13 (43,3 %) [OA] a 9 (30 %) [G]/8, kdy studenti odpovídali ANO na otázku, zda se domnívají, že na jejich škole se užívají drogy. Dalo by se očekávat menší procento kladných odpovědí, ale výzkum ukázal opačnou zkušenost. Nejčastější odpověď, od koho jsi získal informace o drogách ve škole, byla podle očekávání od učitele (35,7 %) [SOUZ], dále stejným počtem (33,3 %) [G]/8 uvedli od spolužáků a (33,3 %) [OA] metodik prevence. Není zanedbatelné, že téměř (30 %) studentů [G]/8 využívá ve škole propagační materiály např. brožury, letáky. Z výsledků (graf 12) vyplývá, že na školách je všeobecně věnováno málo hodin této problematice, kdy je znepokojující výsledek (3 %) [G]/8, pouze 1 hodina. Studenti [OA] uvedli (33,3 %) 2-6 hodin, ale i to je málo. Na [SOUZ] (10,7 %) bylo doposud věnováno návykovým látkám 7 – 10 hodin. I když nebyla věnována tomuto tématu na školách patřičná pozornost, respondenti se domnívají, že výuka ovlivnila jejich postoj k této problematice. Písemně uvedli, že si uvědomili více nutnost prevence ve škole a negativní důsledky užívání drog. Pokud by studenti zjistili, že spolužák ze třídy „experimentuje“ s drogami, podle očekávání odpověděli 16 (57,1 %) [SOUZ], že by si měl spolužák vyřešit problém s drogami sám a tato odpověď svědčí o jejich lhostejnosti. Studenti [G]/4 by problém ohledně spolužáka řešili aktivně s třídním učitelem, ředitelem a školním psychologem. Pokud by se studenti dostali do problému s užíváním drog, tak by v krizové situaci využili masmédiu, zřejmě nejvíce internet (78,6 %) [SOUZ]. Zajímavé je, že stejný počet odpovídajících 12 (40 %) [G]/8 by využilo linky telefonické pomoci (asi z důvodu anonymity) a 12 (40 %) [OA] by se snažilo řešit vzniklou situaci sami bez pomoci (bez ohledu na výsledek). Nabízenou pomoc v poradnách a krizových centrech by nehledal nikdo. Poslední otázkou jsem zjišťovala, jaký preventivní program zaměřený na problematiku návykových látek by si studenti zvolili na jednotlivých školách. Na [SOUZ] by si vybrali respondenti přednášky

formou her, dotazů a diskuzí v (50 %) a (25 %) by upřednostňovalo dramatické a hudební vystoupení. Na [G]/8 by si vybrali (33,3 %) besedy s oblíbenými osobnostmi, umělci a herci a (16,7 %) by preferovali promítání filmů s drogovou problematikou. Stejný počet respondentů (20 %) [G]/4, [OA] by požadoval obsáhlejší informace, z tohoto důvodu si vybrali besedy s odborníky z center.

U hypotézy **H₁** se testováním *potvrdil* předpoklad, že důvodem s největší četností mezi studenty v rámci užívání drog je zvědavost.

H₂ *nebyla potvrzena*. Zajímalo mě, zda dívky [G]/8 budou mít menší zkušenosti s užíváním cigaret, než dívky [SOUZ]. Z testování **H₂** vyplynulo, že se lze domnívat, že mezi zkušenostmi dívek [G]/8 a dívek [SOUZ] s užíváním cigaret neexistují statisticky významné rozdíly. Dotazované dívky mají pojem o cigaretách na obou školách. Většina si sice uvědomuje rizika, která jsou způsobena užíváním cigaret, ale ani dobrá informovanost negativních účinků užívání cigaret na lidský organismus ještě není u dívek zárukou, aby přestaly kouřit.

U **H₃** lze konstatovat, že hypotéza se *nepotvrdila*. Výsledky testování **H₃** určily, že se lze domnívat, že mezi zkušenostmi chlapců [OA] a dívek [OA] s konzumací marihuany neexistují statisticky významné rozdíly. Z uvedených výsledků, které potvrzují užívání marihuany, se lze domnívat, že kouření marihuany je u dívek běžné a není výsadou pouze chlapců.

Hypotéza **H₄**, kdy lze předpokládat, že všeobecně vyšší míra povědomí o primární prevenci ve škole bude u studentů [OA] než studentů [SOUZ], *byla potvrzena*. Větší počet respondentů [OA] uvedl, že se domnívají, že je metodik prevence dostatečně seznámil s problematikou drog a drogové závislosti a tomuto tématu bylo věnováno více hodin jak na škole [SOUZ].

8.4.1 Doporučení pro praxi

Výzkum zachytil prostředí mezi středoškolskými studenty a jejich názor na všeobecné otázky, týkající se drog, drogové problematiky a prevence ve škole. Moje výzkumné šetření potvrdilo, že téma drogové problematiky a prevence by mělo být stále středem pozornosti pracovníků jednotlivých škol. Více by se měli zaměřit na primární prevenci ve škole, kde nelze danou situaci podceňovat. Domnívám se, že pracovníci zaměřeni na školní prevenci mohou použít tuto bakalářskou práci pro své přednášky a besedy se studenty, jak bylo domluveno s řediteli škol. Z výsledků mé bakalářské práce si mohou pedagogové udělat obrázek o užívání návykových látek dnešními středoškolskými studenty na těchto školách a mohou učinit opatření a tím předcházet negativům. Data získaná tímto šetřením mají omezenou platnost z důvodu, že je třeba se zamyslet, že odpovídali studenti 3. ročníků, kdy s novým školním rokem bude složení tříd jiné a studenti mohou odpovídat na stejné otázky jinak. Analýza získaných dat tohoto výzkumu směřuje k potřebě zintenzivnit na středních školách především primární protidrogovou prevenci. Měla by pedagogické pracovníky vést k zamyšlení, jak srozumitelnou formou zařadit do výuky aktivity, které budou směřovat k prevenci užívání návykových látek na středních školách.

Nejdůležitějším ukazatelem účinnosti preventivního programu je změna chování adolescentů. Preventivní programy zaměřené pouze na předávání znalostí nebývají efektivní. Jako vhodný cíl preventivního programu může být i bakalářská práce, kde jsou např. údaje o návykových látkách, které žáci poskytují anonymně, formou dotazníku. Provádění prevence bude pro pedagogy představovat nepřetržitý proces.

Výzkumným šetřením této problematiky jsem získala také informace, které mohu využít při výchově syna, který studuje 2. ročník gymnázia a můj pohled není pouze ze strany rodiče, ale mohu nyní srovnávat názory studentů na danou problematiku, které vedou k zamyšlení - vyrovnat se s názory svých dětí a vést s nimi diskuze.

Problém drog a prevence zůstane i nadále diskutovaným problémem středních škol.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci „Užívání návykových látek středoškolskými studenty“ jsem v úvodní teoretické vysvětlila pojmy, týkající se této problematiky, jak jsem si stanovila. Kvantitativní výzkum jsem se snažila provést tak, aby byl přínosem pro pracovníky středních škol, kteří jsou zaměřeni na školní prevenci a mohli využít mé bakalářské práce ve výuce, přednáškách, kdy získaná data mým šetřením poskytují důležité informace, ale mají bohužel omezenou platnost. Z tohoto důvodu by po určité době mohlo být provedeno nové dotazníkové šetření, aby byla možnost srovnání, jakým směrem se dále tato problematika ve 3. ročnících ubírá a zda nápravná opatření, zaměřená zejména na zintenzivnění primární prevence, mají ve školách pozitivní dopad. Výzkumným šetřením byla H_1 a H_4 potvrzena, naopak H_2 a H_3 se nepotvrdily.

Z výzkumu je zřejmé, že drogy se staly součástí života studentů. Jde tedy o to, jak nejlépe se s tímto problémem vyrovnat. Domnívám se, že výskyt drogového problému nevyloučí dobrá výchova, prevence, ani legislativní opatření. Počet potencionálních konzumentů a rizika související s užíváním lze určitě snížit velkou měrou informovaností ve škole. Reklama tabákových výrobků je často cílena na studenty. Z výzkumu jsem zjistila, že dívky kouří a neodlišují se zásadním způsobem od chlapců. Je to dáno také tím, že vzrostla dostupnost tabáku a předpisy zakazující kupování tabákových výrobků osobám mladším, nejsou nerespektovány. Svoji roli zde podle mě hraje honba za ziskem výrobců, prodejců a reklamních agentur, kterým nezáleží na věku kupujících. Legální drogy zvyšují míru rizikových faktorů a možnost přechodu na drogy nelegální. Vznik závislosti na návykových látkách je u dospívající mládeže mnohem rychlejší než v pozdějších letech života. Dospívající mají tendenci vnímat prevenci zaměřenou úzce na ilegální návykové látky jako jednostrannou. Z výzkumu vyplývá, že bývá časté u studentů kombinování alkoholu a jiných návykových látek (cigaret, marihuany).

Jednou z hlavních priorit na středních školách se stává protidrogová prevence. Vyplývá z ní také nutnost existence metodiky a hodnocení preventivního působení zaměřeného na rizikové skupiny. Je důležité se zaměřit na jedince, najít důvody, které ho vedou ke zneužívání drog, tyto důvody eliminovat a začít preventivně působit na ostatní.

Výzkum nás směřuje ke snížení poptávky po drogách, aby drogy nebyly vyhledávány, konzumovány a nebyl důvod je zneužívat.

Je nutné ovlivnit chování jedince změnou hodnot a norem. Jak vyplývá z výzkumného šetření, je důležité zejména prostředí, ve kterém se tyto normy a hodnoty vytvářejí. Nejvíce rizikových faktorů, které mohou zapříčinit drogový problém, se podle výzkumu nachází v okruhu školy a vrstevníků.

K základním zásadám programů efektivní všeobecné prevence ve škole by měl přispět brzký začátek a věková přiměřenost studentů, rozumný rozsah a umožnění vzájemné komunikace. Dále by škola měla získat podstatnou část studentů do programů, zabývajících se problematikou legálních i nelegálních návykových látek a sociálně patologického chování. Dodržovat soustavnost, dlouhodobost a komplexnost, využívat více různých strategií. Ve škole by se měli podle mě pracovníci připravit na varianty výskytu komplikací a umět nabídnout možnosti jejich zvládnutí.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT) vytvořilo komplexní protidrogový program. Je vypracována „Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu (MŠMT)“. Reaguje na aktuální stav drogové scény a součástí schválené představy je „Minimální preventivní program“ (MPP), vypracovaný pod názvem „Škola bez drog“, který je určen pro školy a školská zařízení. Minimální preventivní program je určen pro základní orientaci pedagogickým pracovníkům. Metodickou podporu preventivní práci škol a školských zařízení poskytují především metodici prevence, což se potvrdilo i v otázce, „od koho získali respondenti informace o drogách“, kdy uváděli „školní metodik prevence“. K nejčastějším aktivitám realizovaným v rámci (MPP) patří začlenění problematiky do výuky formou besed, přednášek a osobní konzultace. Jak vyplynulo z výzkumného šetření, uváděli respondenti, že by si zvolili z nabídnutých preventivních programů besedy s umělci, odborníky, přednášky formou her, aby se sami zapojili do aktivit a mohli prezentovat své názory a diskutovat o nich.

Studenti si v tomto období vytváří předpoklady pro samostatný budoucí život. Vyznačují se kritičností k autoritám a také si doplňují další důležitou skupinu - vrstevníky, kteří jim mohou pomoci se návykovým látkám vyhnout, nebo naopak. My dospělí můžeme nabídnout zdroj informací, povzbuzovat je k samostatnosti, sebedůvěře a hlavně s nimi diskutovat, protože dnešní mládež se nespokojí jen s přijetím informací. Zneužívání alkoholu, cigaret, marihuany v dospívání, může vést k rychlému vytvoření návyku a tomu je nutné předcházet.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] BUDÍNSKÝ, Václav. *Ať žije alkohol: Přítel a lék*. Pardubice: MAYDAY, c2008. ISBN 978-80-86986-38-8.

[2] CSÉMY, Ladislav. *Životní styl a zdraví českých školáků*. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 2005. ISBN 80-85121-94-8.

[3] COMBY, Bruno. *Jak se zbavit závislosti na tabáku: praktický a účinný rádce, jak konečně přestat s kouřením*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2007. ISBN 978-80-7349-077-5.

[4] DUPAL, Libor. *Knih o marihuaně*. 2. vyd. Praha: MAŤA, 2004. ISBN 80-7287-082-3.

[5] *Drogy: otázky a odpovědi: [příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese]*. Praha: Portál, 2007. Rádci pro zdraví. ISBN 978-807-3672-232.

[6] GANERI, Anita. *Drogy: od extáze k agonii*. Praha: AMULET, 2001. ISBN 80-86299-70-8.

[7] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1369-4.

[8] KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. ISBN 80-86734-05-61.

[9] KOLEKTIV, autorů. *Nástrahy dnešní doby: Materiály pro výchovné poradce a medičky prevence na ZŠ a SŠ*. Praha: RAAB, 2012. ISBN 978-80-87553-22-0.

[10] KONČEKOVÁ, Luba. *Drogová problematika učňovské mládeže: (vedomosti, postoje a zkušenosti)*. Lana, 2005. ISBN 8089235018.

[11] KRÁLÍKOVÁ, Eva, Jiří T. KOZÁK. *Jak přestat kouřit. 2.*, vyd. Praha: MAXDORF, 2003. ISBN-10: 80-85912-68-6.

[12] LORENCOVÁ, Radmila. *Spiritualita uživatelů alkoholu a marihuany*. Praha: DAUPHIN, 2010/2011. ISBN 978-80-7272-247-1.

[13] MACEK, Petr. *Adolescence. 2.*, upr. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.

[14] MIOVSKÝ, Michal. *Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4708-652.

[15] NEŠPOR, Karel., CSÉMY, Ladislav. *Alkohol, drogy a vaše děti. 5.*, rev. vyd. Praha: Sportpropag, 2003. ISBN [neuvedeno]

[16] NEŠPOR, Karel a Hana PERNICOVÁ. *Jak zůstat fit a předejít závislostem*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8299-8.

[17] NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: [současné poznatky a perspektivy léčby]*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-3672-676.

[18] NEŠPOR, Karel, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami: pro rodiče a pedagogy. 3.*, rozš. vyd. Praha: Státní zdravotnický ústav, 1999. ISBN 80-7071-123-X.

[19] NOVÁKOVÁ, Dagmar. *Metodika protidrogové prevence pro pedagogy. 2.* vyd. Praha: Národní centrum podpory zdraví, 1995. ISBN 80-707-1012-8.

[20] NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1997. ISBN 80-859-1736-X.

[21] PLOCOVÁ, Monika. *Na špičce ledovce*. Roztoky u Prahy: Insignis, 2005. ISBN 80-86353-03-6.

[22] PLOCOVÁ, Monika. *Ventil*. Roztoky u Prahy: Insignis, 2009. ISBN 978-80-86353-06-7.

[23] PRESL, Jiří. *Drogová závislost*. Praha: MAXDORF, 1995. ISBN 80 – 85800-25-X.

[24] Kubátová, Dagmar. *Protidrogová prevence a postoje učitelů ZŠ a ZvŠ k protidrogové výchově v prostředí školy*. In *Sborník Primární prevence soc. patologických jevů v pedagogické praxi 7*. Ústí n. Labem.: UJEP, 2004. ISBN 80-7044-583-1.

[25] PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-807-1789-994.

[26] PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnice a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-859-3149-4

[27] SANANIM, o. s. *Drogová poradna* [online]. c[2009] [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.drogovaporadna.cz/poradna-on-line/zadejte-dotaz.html/>.

[28] VANÍČEK, Pavel. *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: Start, 2000. ISBN 80-862-3109-7.

[29] ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0709-4.

[30] *O projektu.: Řekni drogám NE!* [online]. 2010-2012 [cit. 2013-02-1]. Dostupné z: <http://www.reknidrogamne.cz/cs/oprojektu/>.

[31] *Užívání návykových látek.: Ostrov radosti* [online]. c[2013] [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.ostrovzl.cz/prevence/uzivani-navykovych-latek/>.

[32] *Zaostřeno na drogy 1 / Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. ISSN 1214-1089. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/ESPAD2011.pdf/>.

[33] *Závislost:: Ostrov radosti* [online]. c[2013] [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.ostrovzl.cz/prevence/zavislost/>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

[G]/8	Studenti osmiletého gymnázia
[G]/4	Studenti čtyřletého gymnázia
[OA]	Studenti obchodní akademie
[SOUZ]	Studenti středního zemědělského učiliště
[MPP]	Minimální preventivní program
[MŠMT]	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
[ČR]	Česká republika
[SŠ]	Střední škola
[P]	Pozorovaná četnost
[O]	Očekávaná četnost
[f]	Stupeň volnosti
[α]	Hladina významnosti
[r]	Řádky tabulky
[s]	Sloupce tabulky
[Σ]	Suma
[χ^2]	Chí – kvadrát
[n]	Celková četnost
[PI]	Příloha
[%]	Procento

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 : Složení vzorku podle pohlaví	33
Tabulka 2 : Důvody, které vedou k rozhodnutí	34
Tabulka 3 : Kdo Ti nabídl drogu k užití mezi prvními?	35
Tabulka 4 : Kterou z uvedených drog jsi užíval nejčastěji?	35
Tabulka 5 : Bral jsi některou drogu kromě alkoholu a tabáku opakovaně? Jak dlouho jsi ji užíval? (při kladné odpovědi v dotazníku, uvést písemně, o jakou drogu se jedná).....	36
Tabulka 6 : Pokud bys zjistil, že Tvůj spolužák tzv. „propadl užívání drogy“ mimo školu, jak by ses zachoval?.....	37
Tabulka 7 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé kladné pocity?..	38
Tabulka 8 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé záporné pocity?	38
Tabulka 9 : Myslíš si, že existují pozitivní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?	39
Tabulka 10 : Myslíš si, že existují negativní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?	40
Tabulka 11 : Domníváš se, že se drogy užívají na vaší škole?	41
Tabulka 12 : Od koho jsi získal ve škole informace o drogách?	41
Tabulka 13 : Seznámil vás na střední škole vyučující nebo (metodik prevence) dostatečně s problematikou drog a drogové závislosti?(kolik hodin bylo doposud tématu věnováno).	42
Tabulka 14 : Změnila výuka, týkající se prevence užívání návykových látek Tvůj postoj k této problematice?.....	42
Tabulka 15 : V případě, že bys zjistil, že Tvůj spolužák ze třídy „experimentuje“ s drogami i ve škole a tento problém již nezvládá, domníváš se, že by měl na danou situaci být upozorněn:	43
Tabulka 16 : Pokud by ses dostal do problému s užíváním drog, kde bys hledal v krizové situaci nejčastěji pomoc?	44
Tabulka 17 : Kdyby sis mohl vybrat ve škole preventivní program zaměřený na drogovou problematiku, který bys zvolil?.....	45

Tabulka 18 : Složení vzorku podle škol.....	46
Tabulka 19 : Testové kritérium χ^2 - kvadrát s výpočtem očekávaných četností pro H_1	61
Tabulka 20 : Tabulka četností pro H_1	62
Tabulka 21 : Testové kritérium χ^2 - kvadrát s výpočtem očekávaných četností pro H_2	63
Tabulka 22 : Tabulka četností pro H_2	63
Tabulka 23 : Testové kritérium χ^2 - kvadrát bez výpočtu očekávaných četností pro H_2 ...	63
Tabulka 24 : Testové kritérium χ^2 - kvadrát bez výpočtu očekávaných četností pro H_3 ...	64
Tabulka 25 : Testové kritérium χ^2 - kvadrát bez výpočtu očekávaných četností pro H_4 ...	65

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 : Důvody, které vedou k rozhodnutí	47
Graf 2 : Kdo Ti nabídl drogu k užití mezi prvními?	47
Graf 3 : Kterou z uvedených drog jsi užíval nejčastěji?	48
Graf 4 : Bral jsi některou drogu kromě alkoholu a tabáku opakovaně? Jak dlouho jsi ji užíval? (při kladné odpovědi v dotazníku, uvést písemně, o jakou drogu se jedná).....	49
Graf 5 : Pokud bys zjistil, že Tvůj spolužák tzv. „propadl užívání drogy“ mimo školu, jak by ses zachoval?.....	50
Graf 6 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé kladné pocity?.....	50
Graf 7 : Domníváš se, že droga vyvolává v oblasti psychické některé záporné pocity?.....	51
Graf 8 : Myslíš si, že existují pozitivní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?	52
Graf 9 : Myslíš si, že existují negativní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální?.....	53
Graf 10 : Domníváš se, že se drogy užívají na vaší škole?	54
Graf 11 : Od koho jsi získal ve škole informace o drogách?	54
Graf 12 : Kolik hodin na škole bylo věnováno doposud problematice drog a drogové závislosti?	55
Graf 13 : Změnila výuka, týkající se prevence užívání návykových látek Tvůj postoj k této problematice?.....	56
Graf 14 : V případě, že bys zjistil, že Tvůj spolužák ze třídy „experimentuje“ s drogami i ve škole a tento problém již nezvládá, domníváš se, že by měl na danou situaci být upozorněn.....	57
Graf 15 : Pokud by ses dostal do problému s užíváním drog, kde bys hledal v krizové situaci nejčastěji pomoc?	58
Graf 16 : Kdyby sis mohl vybrat ve škole preventivní program zaměřený na drogovou problematiku, který bys zvolil?.....	59

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník

PII Tabulka kritických hodnot

[DOTAZNÍK JE ANONYMNÍ]

Divka/chlapec:

Gymnázium [G]/4
Gymnázium [G]/8
Obchodní akademie
Střední odborné učiliště zemědělské

Pokyny k vyplnění: z nabízených variant a)h) vhodnou odpověď zakroužkuj. Pokud je nabídnuta jiná varianta = (stručné slovní vyjádření).

Drogy I = Názory studentů na všeobecné otázky, týkající se drog

1. Důvody, které by Tě vedly k rozhodnutí brát drogy

- a) vlastní rozhodnutí
- b) zvědavost
- c) z nudy
- d) získat nového kamaráda (drogu)
- e) z frajeřiny (budu balit jednu holku za druhou)
- f) nikdy bych drogu nebral

2. Kdo Ti nabídl drogu k užití mezi prvními?

- a) kamarádi z party
- b) spolužáci
- c) sourozenec
- d) dealer drog na diskotéce
- e) cizí člověk
- f) nikdo mně drogu nenabídl

3. Kterou z uvedených drog jsi užíval nejčastěji?

legálních = státem povolené [a-b], nelegálních = státem zakázané[c-h]

- a) alkohol
- b) cigarety (tabák)
- c) marihuanu (konopné drogy)
- d) stimulační látky (kokain)
- e) halucinogeny (lysohlávka česká)
- f) psychotropní léky (Rohypnol)
- g) těkavé látky
- h) žádné

4. Bral jsi některou drogu kromě alkoholu a tabáku opakovaně?

- a) ANO
- b) NE

Pokud ANO, napiš jakou a označ, jak dlouho jsi ji užíval?

- a) pouze jsem ji zkusil
- b) několik dnů
- c) týden
- d) měsíc
- e) půl roku
- f) rok
- g) více jak rok

5. Pokud bys zjistil, že Tvůj spolužák tzv. "propadl užívání drogy" mimo školu. Jak by ses zachoval?

- a) sdělil bych danou situaci jeho rodičům
- b) odsoudil bych jeho jednání před kamarády (partou)
- c) snažil bych se mu pomoci (zapojit ho do sportu, jiné aktivity)
- d) na tento problém bych nereagoval, je to jeho věc
- e) jiná varianta (napiš jaká)

6. Domníváš se, že droga vyvolává v psychické oblasti některé kladné pocity? Které? (max. 2 odpovědi)

- a) pocit štěstí
- b) schopnost soustředění
- c) svoboda
- d) odstranění psychické bolesti
- e) zvýšené sebevědomí
- f) nedokážu posoudit

7. Domníváš se, že droga vyvolává v psychické oblasti některé záporné pocity? Které?

- a) ztráta smyslu života
- b) deprese
- c) nevyrovnanost
- d) ztráta cílů (času)
- e) špatné psychické zdraví
- f) nedokážu posoudit

8. Myslíš si, že existují pozitivní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální? Které?

- a) empatie (porozumění jednání druhého člověka)
- b) získání nových kamarádů
- c) získání nového kamaráda drogy
- d) nedokážu posoudit

9. Myslíš si, že existují negativní stránky, které způsobuje droga v oblasti sociální? Které? (max. 2 odpovědi)

- a) nezodpovědnost
- b) trestná činnost
- c) závislost
- d) ztráta partnera
- e) ztráta společenského postavení
- f) ztráta vzdělání (zaměstnání)
- g) špatné vztahy s rodinou
- h) nedokážu posoudit

Drogy II = Názory studentů, týkající se drogové problematiky ve škole a prevence

10. Domníváš se, že se drogy užívají na vaší škole?

- a) ANO
- b) NE

11. Od koho jsi získal ve škole informace o drogách?

- a) učitel
- b) spolužáci
- c) školní psycholog
- d) propagační materiály (brožury, letáky)
- e) na internetu
- f) školní metodik prevence
- g) beseda o drogové problematice

12. Seznámil vás na střední škole vyučující nebo (metodik prevence) dostatečně s problematikou drog a drogové závislosti?

- a) ANO
- b) NE

Pokud ANO, kolik hodin bylo věnováno tomuto tématu doposud?

- a) 1 hodina
- b) 2-6 hodin
- c) 7-10 hodin
- d) více jak 10 hodin
- e) nebyl jsem seznámen s touto problematikou ve škole

13. Změnila výuka, týkající se prevence užívání návykových látek Tvůj postoj k této problematice?

- a) ANO
- b) NE

Pokud ANO, napiš stručně jak

14. V případě, že bys zjistil, že Tvůj spolužák ze třídy „experimentuje“ s drogami i ve škole a tento problém již nezvládá, domníváš se, že by měl na danou situaci být upozorněn

- a) třídní učitel
- b) ředitel
- c) školní psycholog
- d) školní preventista
- e) spolužák by si měl vyřešit problém s drogami sám

15. Pokud by ses dostal do problému s užíváním drog, kde bys hledal v krizové situaci nejčastěji pomoc?

- a) poradny
- b) krizová centra
- d) masmédia (televize, časopisy, internet)
- e) linky telefonické pomoci
- f) školní metodik prevence
- g) snažil bych se řešit vzniklou situaci sám bez pomoci (bez ohledu na výsledek)
- h) jiná varianta (napiš jaká)

16. Kdyby sis mohl vybrat ve škole preventivní program zaměřený na drogovou problematiku, který bys zvolil?

- a) dramatické+hudební vystoupení
- b) besedy s oblíbenými osobnostmi, umělci
- c) přednášky formou her, dotazů, diskuze
- d) besedy s odborníky z center (obsáhlejší informace)
- e) promítání filmů s protidrogovou tematikou
- f) jiná varianta (napiš jaká)

Údaje v tomto dotazníku budou sloužit pouze k výzkumným účelům pro moji bakalářskou práci.

Děkuji za Tvůj čas a ochotu při vyplňování dotazníku.

PŘÍLOHA P VI: TABULKA KRITICKÝCH HODNOT

Stupně volnosti	Hladina významnosti 0,05	Hladina významnosti 0,01
1	3,841	6,635
2	5,991	9,210
3	7,815	11,341
4	9,488	13,277
5	11,070	15,086
6	12,592	16,812

Zdroj: Přednáška profesora Miroslava Chrásky